

МІСТО РОЗКВІТАЄ

Прогуляйтесь центром міста, завітуйте на передмістя, пригляньтесь уважно до рештовання нових будівель, що підносяться в небо.

Пригляньтесь—й ви зрозумієте, що місто будується, розквітає, поширюється.

І вірте: років через два, в нових будинках і для вас знайдеться одна-дві ізольованих кімнати, і радіо-аматор, і студентка з консерваторії не будуть більше відривати вас од любої роботи, як роса на сонці зникнуть від вас три осоружні співмешканці.

В горішній частині, на Рівності й братерства (Мироносицькій) та Лермонтівській вулицях, де колись гордовито стояли особняки, на пустих ділянках, розпроданих колись Міською Думою під такі самі особняки, виростають будинки міського госпу.

М. К. Г.—1925.

Правда, вони не дуже красні, ці великі на манір казенних збудовані будівлі, з сотнями очей вікон і десятками темно-червоних ротів дверей.

Естет може скривиться. Присадкуваті й широкі будинки—щось іншого небодряпи, що шпильми перерізують сіру бавовну хмар.

Широкі—вони тягнуться на кілька сот сажнів. Присадкуваті—вони побудова: і лишень на три поверхи. Інакше їх за наших умов тяжко побудувати. Щоб будувати на п'ять поверхів потрібні ліфти, а їх доводиться купувати за кордоном. Це складна справа й дорого коштує.

Частина будинків ще стоїть прибрана в рештовання. Інші скинули шорстке вбрання з колод і дощок й оголені дивляться на вас блискучо-білими фасадами. На яких вибито ім'я власника та рік побудови—

Будинок „Біржи“ на пл. Тевелева.

топками-казанами: сушаться стіни, витворюється їдка вогкість. Частково помешки будуть залюднені вже цієї зими. Кімнати дають робітникам з підприємств та службовцям з установ.

„Власний будинок“.

Кожна установа, що поважає себе, тягнеться за міськгоспом—хоче збудувати власний будинок.

Проте не за прикладом міського госпу вони збираються залюбувати будинки лишень своїми співробітниками.

На Чернишівській вулиці стоїть будинок Промбанк. Будівництво кипить. В повітрі стовпом стоїть червоний порошок від цегли, підвизиться сід на сотнях лянських підвіл.

Заким закінчено тільки підвіл, прок, та вже такий будинок, яку він заговорить, що будинок буде знаменитий.

Але не мріяти одержати в ньому кутка, коли не співробітників Промбанку. Промбанку хворі на цевий патріотизм дає помешки тільки своїм робітникам.

і пральня й крамниця Х.Ц.Р.К.

Прийдешнього року міськгосп мріє збудувати ще кілька нових будинків.

особняки, на пустих ділянках, розпроданих колись Миською Думою під такі самі особняки, вирастають будинки місьгоспу.

М. К. Г.—1925.

Правда, вони не дуже красні, ці великі на манір казенних збудовані будівлі, з сотнями очей вікон і десятками темно-червоних ротів дверей.

Естет може скривитися. Присадкуваті й широкі будинки—щось іншого небодрапи, що шпильми перерізують сіру бавовну хмар.

Широкі—вони тягнуться на кілька сот сажнів. Присадкуваті—вони побудовані лишень на три поверхи. Інакше їх за наших умов тяжко побудувати. Щоб будувати на п'ять поверхів потрібні ліфти, а їх доводиться купувати за кордоном. Це складна справа й дорого коштує.

Частина будинків ще стоїть прибрана в рештовання. Інші скинули шорстке вбрання з колод і дощок й оголені дивляться на вас блискучо-білими фасадами, на яких вибито ім'я власника та рік побудови—М. К. Г.—1925.

На Шпитальній—за півроку виріс „Голіаф“ будівництва цього року: будинок на 64 помешкань по дві-три кімнати кожне. Інші будинки менші, проте будуються всі вони не за колишнім приватно-власницьким принципом, коли для залюднення використовували кожен клаптик землі, а з розрахунком на широко розвинене колективне життя мешканців,—Тут і клуб,

Будинок „Біржи“ на пл. Тевелева.

і пральня й крамниця Х.Ц.Р.К.

Прийде-нього року місьгосп мріє збудувати ще кілька нових будинків—вже п'яти поверхових.

Побудовані будинки вже димлять

Каміняр оббиває камінь...

— На горі,—люб'язно з'ясує вам десятник,—інтернат для нежонатих співробітників,—перші поверхи призначені для жонатих.

Висновок один: громадяни вступаєте на службу Промбанк.

Будинок на Петинці.

Ідея робітничих котеджів, так розвинена минулого будівельного сезону, нині частково залишена.

І по робітничих районах, на Петинці та Осні місьгосп будує великі цеглові будинки. Котеджі не осядні й навряд чи є щаблем до організації ко-

...На Шпитальній за півроку виріс „Голіаф“.

одержати в нім дає куток, коли не співробіт Промбанку. Промбанк хворіє на цевий патріотизм дає помешкання тільки своїм робітникам.

тивного життя. Проте й — вони велетенський крок наперед в порівнянні з хижками, будованими для робітників власниками біля фабрик та заводів.

Погляньте на правильно розташовані ряди чистеньких чепурних будиночків біля самих заводів, на дахівчані покрівлі та одгороджені садибки й ви зрозумієте як багато вже зроблено в справі поширення житлової площі.

Будинок промисловости.

Пригадайте сувору готику середньовіччя, наряжені та граціозні будинки „ампір“, легкі будівлі мавританського стилю.

За часів міської скупчености, часів розквіту промисловости й будівлі мусять носити відбиток інтенсивного промислового життя.

Велетенська будова варта близько 6 мільйонів карбованців, «будинок промисловости» з окола на проєкті нагадує фабричні корпуси зі шпилями, вежами схожими на фабричні димарі, високими залами, величезними вікнами — дверми.

Робота щойно розпочата. В бік від Карла Лібкнехта на широчезнім рівнім майдані ви здалека ледве впізнаєте місце будови.

Підійдіть-но ближче й побачите величезні, широкі, квадратів ями викопані для підмурка.

Тут метушаться сотні робітників, безугавно під'їздять десятки підвод з камінням та піском.

В безугавнім шумі, в окликах десятників, у жвавій гарячковій роботі сотень людей ви відчуваєте величність роботи.

Тимчасова контора будови, крамниця Церобкоопа, дерев'яні хижки для робітників та сторожів говорять про те саме.

Будівлю будують з бетону. Електрична камнекрошилка що-хвилі проковтує своєю широкою пащею, сотні пудів каміння, крошить його одразу на дрібні камінці й впильовує у вагонетку, що під'їздить що-хвилі.

Гуркіт, шум, хмари кам'яної курави навколо.

На майдані Тевелева виростає, скидаючи убрання рештовання, будівля радянського торгу — біржа, одна з накрасніших будівель у Харкові.

Струнка з великою банеподібною залогою біржа схожа на великий європейський банк.

Далі, кілька кроків од біржі збудовано трохи похмуру будівлю пасажу, проєктованого ще за довоєнних років.

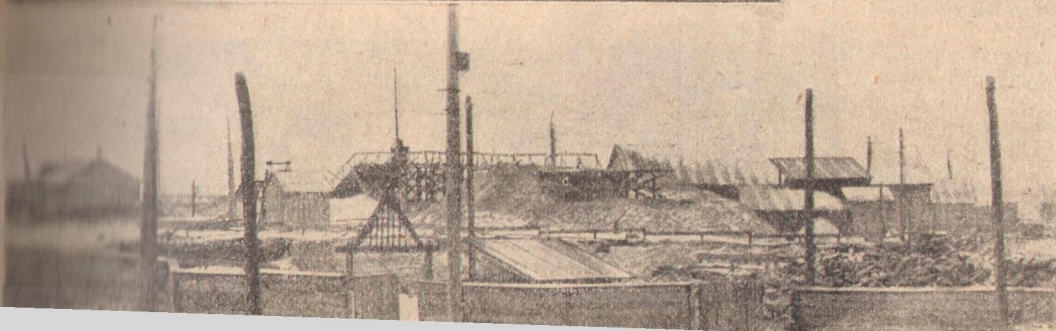
Ще минулого року на місці пасажу стирчав кістяк будинку, соромливо заставлений від вулиці дерев'яним парканом.

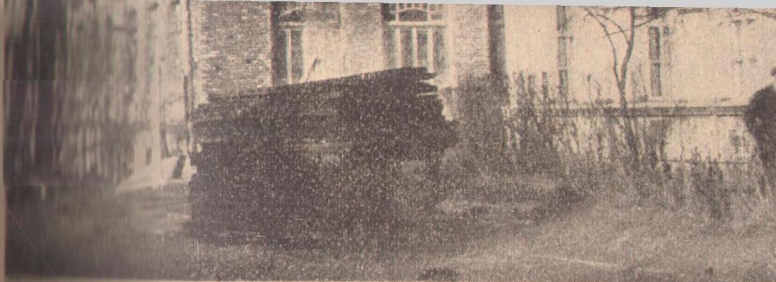
Тепер в цій будівлі примістяться десятки крамниць, відділів банків, пошта й телеграф.

Харків на Дінці.

Береги харківських річок зміцнюють.

Тисячі безробітних працюють над цим, забивають кілки, насипають землю, вирівнюють береги, що

робітників та сторожів говорять про те саме.

Будівлю будують з бетону. Електрична камнекрюшечка що-хвилі проковтує своєю широкою пащею, сотні пудів каміння, крошить його одразу на дрібні камінці й впильовує у вагонетку, що під'їздить що-хвилі.

Гуркіт, шум, хмари кам'яної курави навколо.

На майдані Тевелева виростає, скидаючи убрання рештовання, будівля радянського торгу—біржа, одна з накрасніших будівель у Харкові.

Струнка з великою банеподібною залогою біржа схожа на великий європейський банк.

Далі, кілька кроків од біржі збудовано трохи похмуру будівлю пасажу, спроектованого ще за довоєнних років.

Ще минулого року на місці пасажу стирчав кістяк будинку, соромливо заставлений від улици дерев'яним парканом.

Тепер в цій будівлі примістяться десятки крамниць, відділів банків, пошта й телеграф.

Харків на Дінці.

Береги харківських річок змицняють.

Тисячі безробітних працюють над цим, забивають кілки, насипають землю, вирівнюють береги, що нині вже рівними схилами спускаються до води.

— На віщо береги, як ні річки ні води немає?—дивується приїзжий на базар селянин.

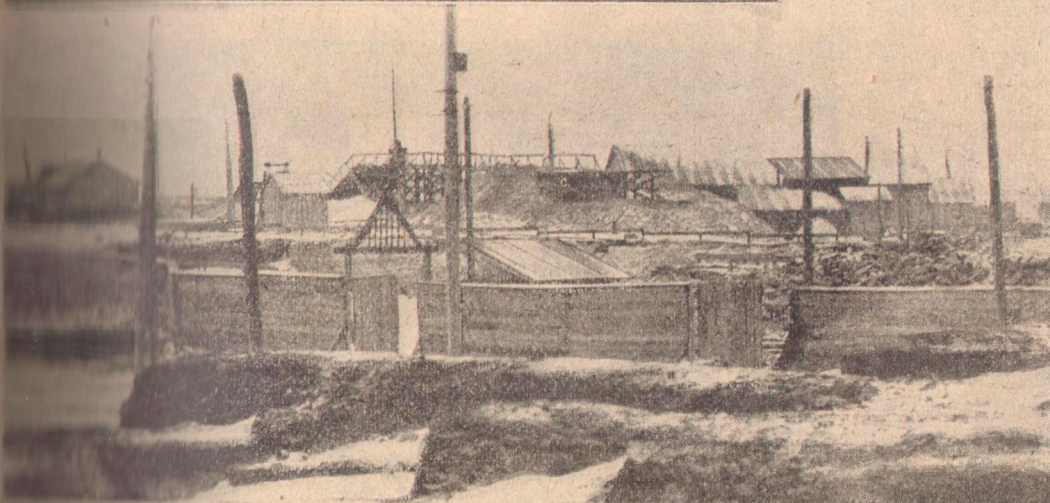
Уперта думка чигає в головах міських патріотів, що сидять у міськгоспі.

Харків стоятиме над річкою.

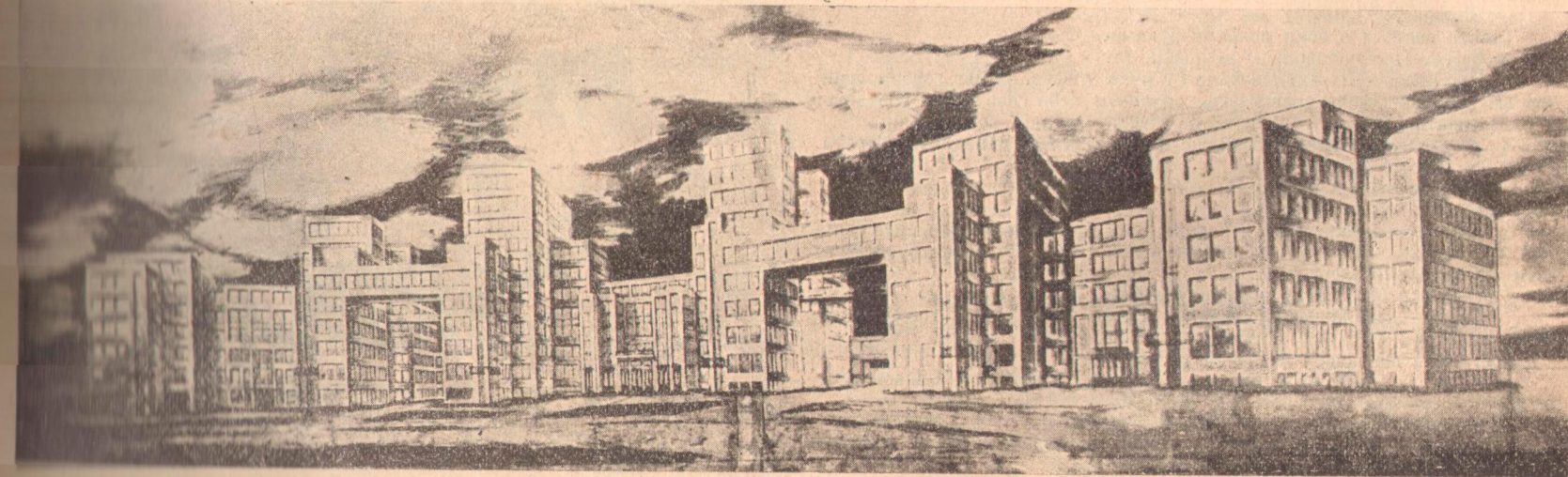
Воду дасть Дінець, з якого проведемо канал у харківські річки.

Так непомітно для людей, що журяться й скилять про впорядженість міста та житлову кризу росте й розквітає українська столиця.

Ал. Чарів.

Вверху—будинок по НОП'у—з великими вікнами, світлими просторими кімнатами зручно розташованими—площа Комсомольська, ріг Міроносицької. Нижче—„Будинок Промисловости“. Підготовчі роботи.

„Будинок Промисловости“ за проектом. Будівництво його має бути закінчено 1927 р. Сюди перейдуть всі трести, банки, управління промисловости, кооперації.

ЕІСІНІ

Оповідання Курта Клебера.

Товста Петерсен стояла серед двору біля ночов. Вона вище ліктів засукала рукава своєї блузи, і її м'ясисті руки стояли в гарячій мильній воді, неначе дві товстенні палі.

Вона оджимала штани свого чоловіка. Добре їх намилювала, обережно проходив рукою по слабших місцях, а потім вибивала цупкі халосі об хвилясту дошку.

З великою любов'ю робила цю роботу, лише раз-по-раз тяжко зітхала та витирала носа мокрою рукою, перше ніж знову вибивати штани.

В неї-ж такого клопоту! Вона зітхала, як і довготелеса Маргарета, що жила нижче неї. І вона стогнала теж, як щупла Кароліна, що її запалі груди рипіли, неначе розбита кобза, що випльовувала кров, коли кашляла. Їхні чоловіки всі були без роботи.

Карл, її чоловік, сидів нагорі в хаті, неначе побитий пес. Він спустив униз кутки губ і тільки час від часу зневажливо спльовував.

Високий, дебелий Пітер, чоловік Маргарети, що легко підносив два центнери, з крижем, що на ньому можна було-б цілий світ поставити, — цей присів біля Карла і виглядав так, немов-би його засудили на шибеницю.

Навіть блідий Готліб, що був, як і жінка, сухотником, але звичайно все висвистував інтернаціонала та вистукував пальцями по вікні, то й він крадькома сновигав по цілому будинкові, неначе гришник, бубонів і боязко тримав руки за спиною.

Товста Петерсен не розуміла цього, думала собі про те, як її Карл піднімав її на руках, хоч яка вона товста. І от оці дужі чоловіки, такі колоди, дають себе виганяти.

Сьогодні вранці вони вернулися в шостий раз згорблені, опустивши руки, с придуркуватими обличчями. Неначе юрба вилаяних дітей.

— Гладкий Зіберт знов відіслав нас, — сказав їй старий, не дивлячись на неї.

— І не хоче нас знову прийняти, доки ми не скоримося та не працюватимемо по дев'ять годин, — скаржився великий Пітер.

— Ледацюги, гульвіси, голоднюки — цеб-то ми — ще кричав він нам услід, — хвалився сухітний Готліб, а потім усі троє просунулися повз неї в дім.

Вісімсот чоловіків, великих, дебелих чоловіків, з кулаками, як ковальські молоти, такі дужі, що того старого, гладкого Зіберта розчавили-б на юшку, — вони справді — в шостий раз вернулися додому, і в жадного з них не підвелася рука на того череватого.

Вона знала гладкого Зіберта. Вона бачила його маленькі, неначе ковбасками, ноги, велике черево, рябенькі штани, що були на ньому кожного разу, коли стояв перед копальнею та неначе галасливий півень гримав на людей, що потовплюлися до шахти.

Еге — неначе-б то вже з таким чоловіком і впоратися не можна було? Пельку-б йому заткнути! Стягти з нього рябенькі штани! Розча-

Паперова індустрія на північному Сахаліні

Рубають ліс для потреб паперового заводу.

Навіть блідий Готліб, що був, як і жінка, сухотником, але звичайно все висвистував інтернаціонала та вистукував пальцями по вікні, то й він крадькома сновигав по цілому будинкові, неначе грішник, бубонів і боязко тримав руки за спиною.

Товста Петерсен не розуміла цього, думала собі про те, як її Карл піднімав її на руках, хоч яка вона товста. І от оці дужі чоловіки, такі колоди, дають себе виганяти.

Сьогодні вранці вони вернулися в шостий раз згорблені, опустивши руки, с придуркуватими обличчями. Неначе юрба вилаяних дітей.

— Гладкий Зіберт знов відіслав нас, — сказав їй старий, не дивлячись на неї.

— І не хоче нас знову прийняти, доки ми не скоримося та не працюватимемо по дев'ять годин, — скаржився великий Пітер.

— Ледацюги, гульвіси, голоднюки — цеб-то ми — ще кричав він нам услід, — хвалився сухітний Готліб, а потім усі троє просунулися повз неї в дім.

Вісімсот чоловіків, великих, дебелих чоловіків, з кулаками, як ковальські молоти, такі дужі, що того старого, гладкого Зіберта розчавили б на юшку, — вони справді в шостий раз вернулися додому, і в жадного з них не підвелася рука на того череватого.

Вона знала гладкого Зіберта. Вона бачила його маленькі, неначе ковбасками, ноги, велике черево, рябенські штани, що були на ньому кожного разу, коли стояв перед копальнею та неначе галасливий півень гримав на людей, що потовплялися до шахти.

Еге — неначе б то вже з таким чоловіком і впоратися не можна було? Пельку б йому заткнути! Стягти з нього рябенські штани! Розчавити йому те велике черево. О, — вона простягла руки — попадись тільки він їй! Вона вже скаже йому правду в вічі! Вона йому завдасть! Цьому череватому, цьому пащекуватому, що лаяв їхніх чоловіків «голоднюками!»

Товста Петерсен розхвилювалася. Руками, неначе двома праниками, вибивала вона на всі боки халаші штанів. Її обличчя широко перекривлялося люттю. А великі груди бовталися сюди й туди під тоненькою блузою.

Вийшла довготелеса Маргарета. Тонким, занадто вже гострим носом повернулася вона до товстої Петерсен. Якийсь час дивилася на пралю своїми сірими блискучими очима.

— Чого баньки вирячила? — спитала стара і скося зло на неї поглянула.

— Хочу з тобою поговорити, — відказала Маргарета, підходячи ближче.

— Зі мною?

Товста взялася в боки мокрими руками.

— Еге-ж. Про чоловіків, — відповіла та.

— Про чоловіків? — схвильовано гукнула товста. — І не говори мені про цю наволоч! Вони дозволяють обзивати себе голотою й голоднюками, і сидять собі в кухні, немов би вже й оченашу позабували.

— Та коли ж у мене вже більш нічого варити, — сказала Маргарета і глянула товстій просто в лице.

І п'ятеро голодних дітей. Чи може не так? Товста так репетувала, що аж голос їй уривався.

— Але не подумай, ніби я корова, що даватиме молоко, не ївши. Моє мале он кричить уже від позавчорашнього дня, бо не може висмокати ані краплини з грудей.

Довготелеса Маргарета стояла спокійно.

— Знаю, — сказала через хвилину. — І саме тому хочу з тобою поговорити.

Поступила ще крок і взяла товсту за блузу.

— Коли вже чоловіки нічого не вдіють, то мусимо ми щось урядити.

— Ми? — вигукнула товста і вдивилася в блискучі очі Маргарети.

— А вже-ж, ми! — відгукнулась вона, і її обличчя стало гострим і суворим.

Товста Петерсен нагнулася над ночвами і знову почала вибивати.

— Ти тільки скажи як, — раптом запитала вона, обернувшись до Маргарети. — Один, хто не пускає їх до роботи — це той череватий

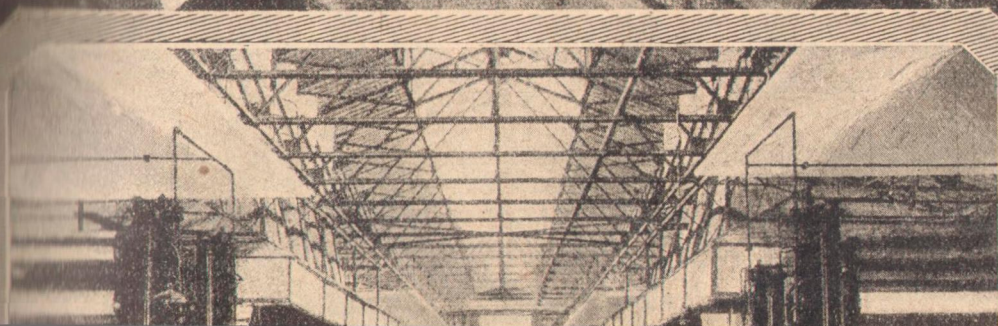
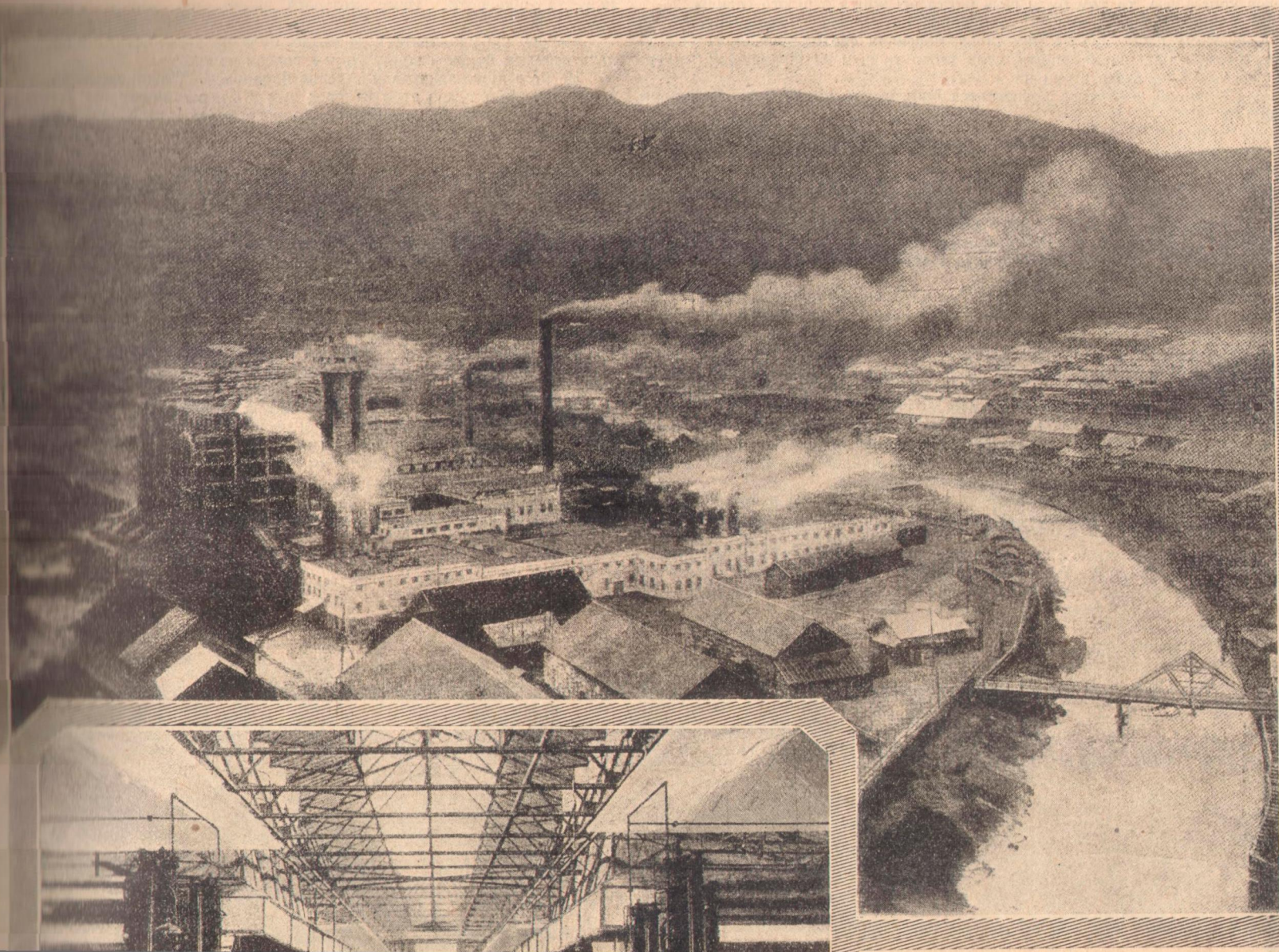

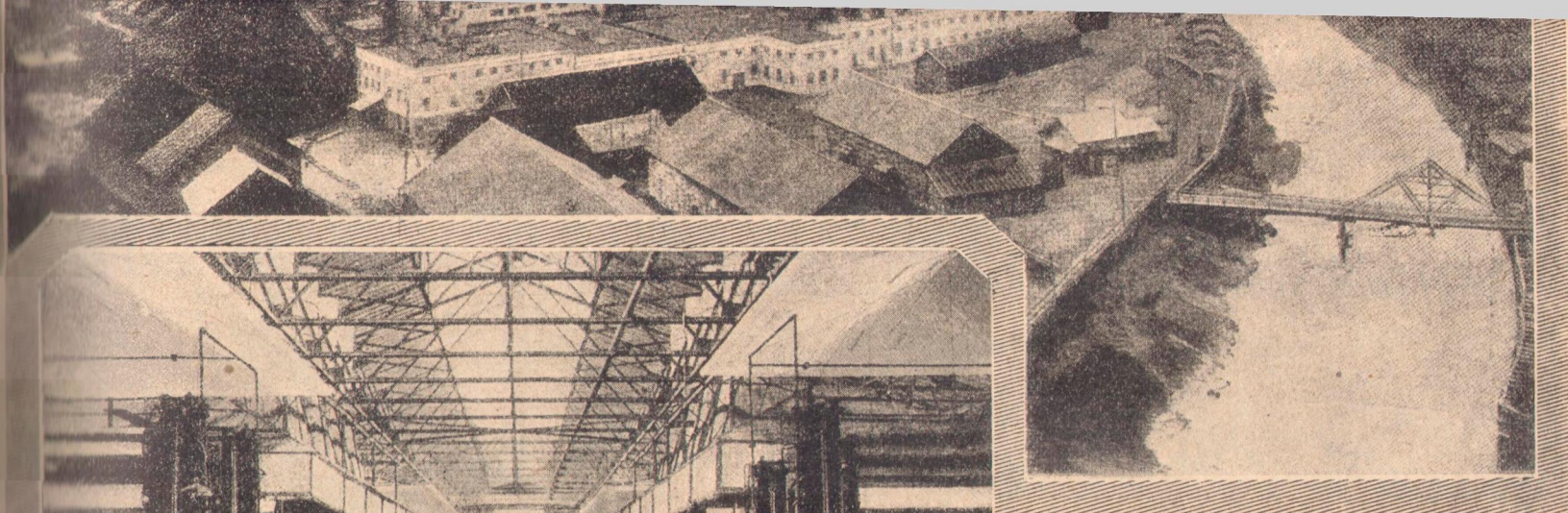
Рубають ліс для потреб паперового заводу.

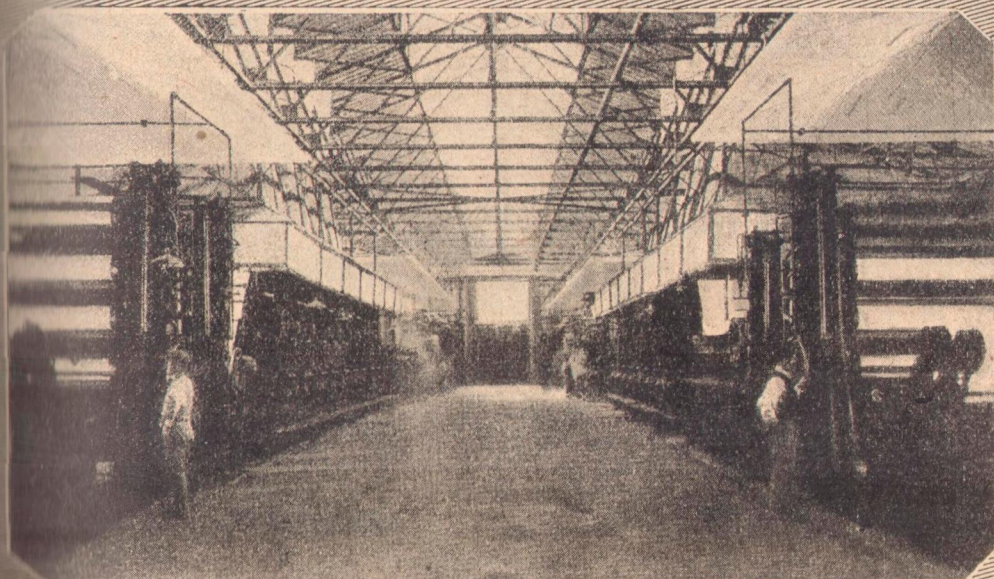
Перевозка стовбурів до річки.

Паперова індустрія на північному Сахаліні

Загальний вигляд на заводи паперової промисловости.

Внутрішній вигляд одного з заводів, де з ліса виробляють папір.

Зіберт. От його й нехай-би вбили вони, оті папуші, або повісили, чи вислали до шахти.

Але-ж вони не зроблять цього, Клеро. Не зроблять.

Довготелеса Маргарета звернулася до Петерсен на ім'я, взяла руками за товсті плечі й почала її трясти.

Ну, і що-ж? — спитала Петерсен. Раптом зрозуміла. Її м'ясисті руки напружилися.

А тому ми повинні це зробити, Клеро. Я, ти і всі інші, доки ще діти не поздохали з голоду.

Небезпечна іскра промайнула на обличчі Маргарети. Рот перекривився. Вухо тіло тремтіло, а руки, що все ще лежали на плечах товстої Петерсен, задрожали і впалися їй у спину.

Товста підхопила іскру. Але не захопилася нею. Тільки струснула з себе руки Маргарети, витерла об чорний фартук руки і сказала своїм гучним, тонким голосом:

— А це треба зараз зробити?

Зараз, — відказала довготелеса Маргарета, і побігла, зігнувшись на гору. — Я зараз, покличу лише ще Кароліну.

Кароліна вже стояла на сходах. Її маленькі жовті очі поглядали вниз. Вона чула, про що говорили ті дві.

— Так це-то ви вибираєтесь до копальні? — запищала вона згори своїм тоненьким і хрипким голосом. — Може-б я взяла костуряку? Дебе-

лого, дубового костура. Ні,—кричала вона ще голосніше,—досить буде й моїх рук. Задушила-б я ними того гладкого! Задушила-б.

Вона голосно й охаючи закашлялася, притулила худі, жовті руки до впалих грудей і почала спльовувати кров'ю.

Вони вийшли через ворота на вулицю. На вулиці стояла Бехтер, опецькувата полячка Мета, обидві Калоновські і баба Шульчиха.

— Пдете з нами? — гукнула довготелеса Маргарета.

— А куди ви зібралися? — спитала баба Шульчиха.

— А до копальні. бабо. Повісити того гладкого Зіберта, щоб чоловіки знову могли працювати.

— Ого-го! Гукнула полячка Мета. Так і я з вами!

— Я теж,—сказала мала Беткер і, перше ніж пристати до інших, утерла носа своїй найменшій дитині.

Коли вони проходили повз крамницю майстера Бернгарда—різника, то їх було вже двадцятьєро. Тут стояло багацько жінок з кошиками та з торбинками. Але присадкуватий, косоокий Бернгард не хотів їм давати м'яса.

— Покажіть перше грошики, або нехай я знаю, що ваші чоловіки знов працюють,—репетував він зі своєї крамниці.

— Ходіть-но з нами, гукнула довготелеса Маргарета до купи жінок, що лаялися.

— Куди?—загукали жінки.

— До копальні. До гладкого Зіберта,—вершала полячка Мета.

— Авжеж, нехай він знов дасть роботу нашим чоловікам,—сказала одна боязка, тиха жінка.

— Дурниці,—хрипіла засапавшись Кароліна,—ми його вб'ємо!

— Або повісимо!

— Або вкинемо його в шахту!

Жінки намагалися перекричати одна одну.

На невеличкому базарному майдані їх було вже двіста. Коли вони проходили Фрідберзькою вулицею, було вже чотириста. А коли стали перед копальнею, то там були геть чисто всі жінки з цілого селища.

Гладкий Зіберт бачив, як вони йшли. Він зійшов з невеличких сходів біля коксових печей, що на них стояв, продибав своїми клишоногими ніжками через копальняний майдан, став тепер трошки на підвищеному місці за ворітьми і поглядав згори на жінок.

— Відчиняй! — заревла довготелеса Маргарета, труснувши залізними ворітьми.

— Чого вам треба? — хрипко обізвався череватий. Може хочете поскаржитися на своїх чоловіків? У них уже нема більше сили? Вони вже не приходять ще-вечера спати з вами в ліжку?

Він говорив поволі, вриваючи голоса, бо сало заважало йому говорити.

— Тебе йам треба! — закричала до нього довготелеса Маргарета.

— Атож, тебе! — репетувала полячка Мета.

— До тебе в ліжку, сичала хвора Кароліна та кашляючи спльовувала кров'ю через ґрати.

Всі кричали без ладу. Де котрі збирали камінці та штурляли ними на гладкого. Лише товста Петерсен була спокійна. Вона стояла, спершись цілим тілом на ворота, в першій лаві поглядаючи на товстоногого Зіберта.

Він усе ще весело поглядав на жінок з напіндюченим обличчям. Йому все це здавалося таким кумедним. Коли вони шпурляли в його камінням, він ухилився, голосно сміявся, коли дебеті грудки вже занадто близько пролітали повз його голову, або сварив своїми маленькими грудкастими пальцями на ту чи іншу, що не було в силі докинути до нього цеглини.

— Він ще й сміється! — гукнула довготелеса Маргарета і намірилася на нього великою каміннюкою.

— Гайда до нього! — заверещала одна жінка і вдарила в дебеті ґрати.

— Та ламайте ж ворота, — кричали ті, що стояли позад і пхалися вперед.

Товста Петерсен усе ще дивилася на гладкого. Його всміхнене обличчя розлютовало її. Вона налягла цілим тілом на високі ворота і спробувала вломитися. Але ворота не піддавалися. Тоді вона спробувала їх підважити. Вчепилася товстими руками за ґрати і підводила їх до гори.

Інші пособляли їй Попихали, скільки в них було слабкої сили. Зняли з завіс З гуркотом упали ворота в двір.

Ті, що стояли першими, впали кричучи разом з ними. Поперекидалися Але найближчі були вже нагорі біля гладкого. Він здивовано поглядав на Петерсен.

Коли жінки посунулися крізь ворота, він хотів тікати. Але не міг. Ноги неначе прикипіли. А крім того в його набряклому тілі було яке почуття цікавості. Йому хотілося знати, що жінки почнуть з ним робити.

Перша, що наблизилася до нього, була полячка Мета. Вона замахнулася дебетною рукою і збила йому з голови капелюха.

Це його дуже здивувало. Але не боронився. Тільки хитаючи головою дивився на жінку, що столла перед ним з блискучими очима.

Дебетій Меті, що не зустріла жадного опору, стало чогось ніяково. знов занесена рука так і лишилася в повітрі.

А в той час надійшли вже й інші. Одна маленька, присадкувата жінка шпурнула йому в пику повну жменю попелу, що нагребла була в дорозі.

— Ти, товтопузий! — крикнула інша і вдарила сухою глинякою в череві.

Його спокій заставив і цю жінку спинитися.

Вони не могли бити по цій набряклій, безпомічній пиці і стояли безпорадно навколо нього, позводивши руки.

— Та бийте ж його в те паскудне рило! — гукала тонка, білолиця жінка, що захекавшись надійшла ближче.

Розтрошіть йому той його дерев'яний череп!

Поштовхайте його там у товсте черево!

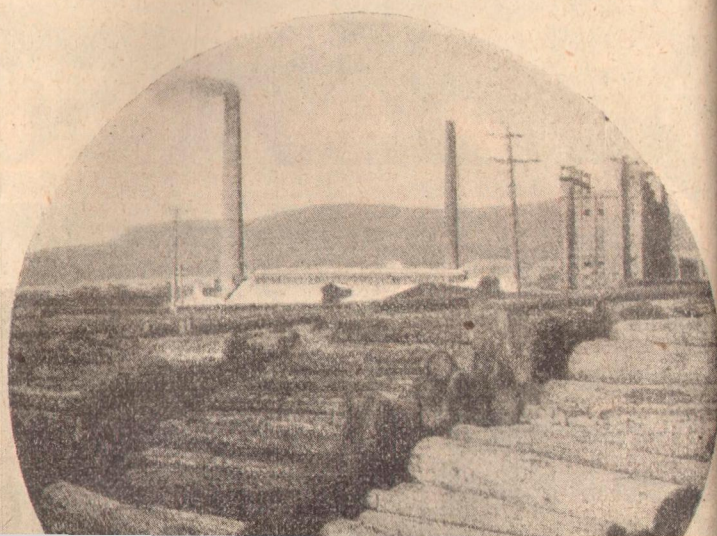
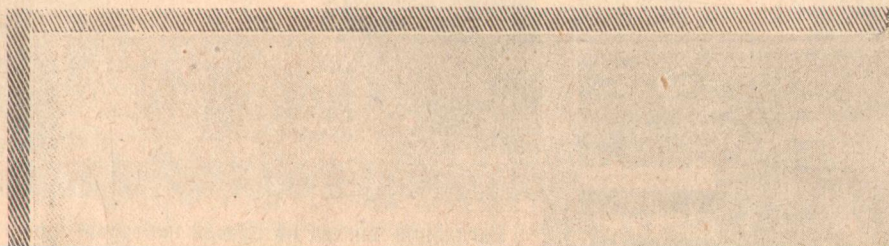
— Невжеж у вас немає ломіччя?

Кожна давала раду і нестримно пропихалася далі.

Але передні так таки й не могли бити. Великими очима дивилися вони на старого Зіберта, що на його лиці відбивався все більше жах, що йому вже тремтіли ноги. А він дивився на них. Його очі, раз біліючи, раз жовтіючи, мало не вилазили. Він трохи підвів руки.

Аж тут проштовхалася Петерсен. Вона найглибше лежала в купі в воротах, і пройшло не мало часу, доки їй удалося вилізти. Тепер, неначе відьма, перла вона вперед. Неначе бичами штовхала руками на обидві боки і швидко наближалася до Зіберта.

Паперова індустрія на північному Сахаліні.

— Та ламайте ж ворота,— кричали ті, що стояли позад і пхалися вперед.

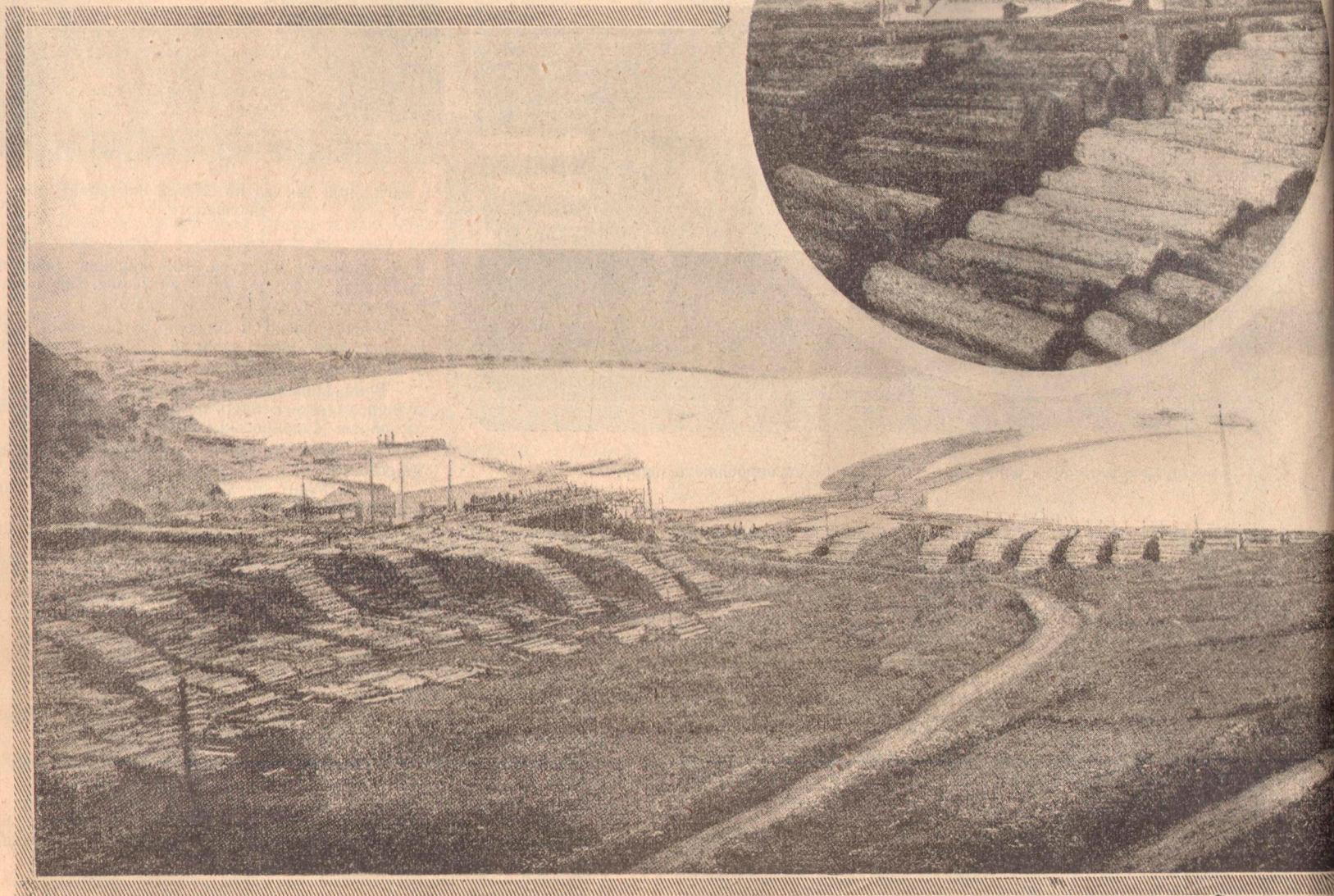
Товста Петерсен усе ще дивилася на гладкого. Його всміхнене обличчя розлютувало її. Вона налягла цілим тілом на високі ворота і спробувала вломитися. Але ворота не піддавалися. Тоді вона спробувала їх підважити. Вчепилася товстими руками за ґрати і підводила їх до гори.

Інші пособляли їй Попихали, скільки в них було слабкої сили. Зняли з завіс. З гуркотом упали ворота в двір.

Ті, що стояли першими, впали кричучи разом з ними. Поперекидалися. Але найближчі були вже нагорі біля гладкого. Він здивовано поглядав на Петерсен.

відьма, перла вона вперед. Неначе бичами штовхала руками на обидві боки і швидко наближалася до Зіберта.

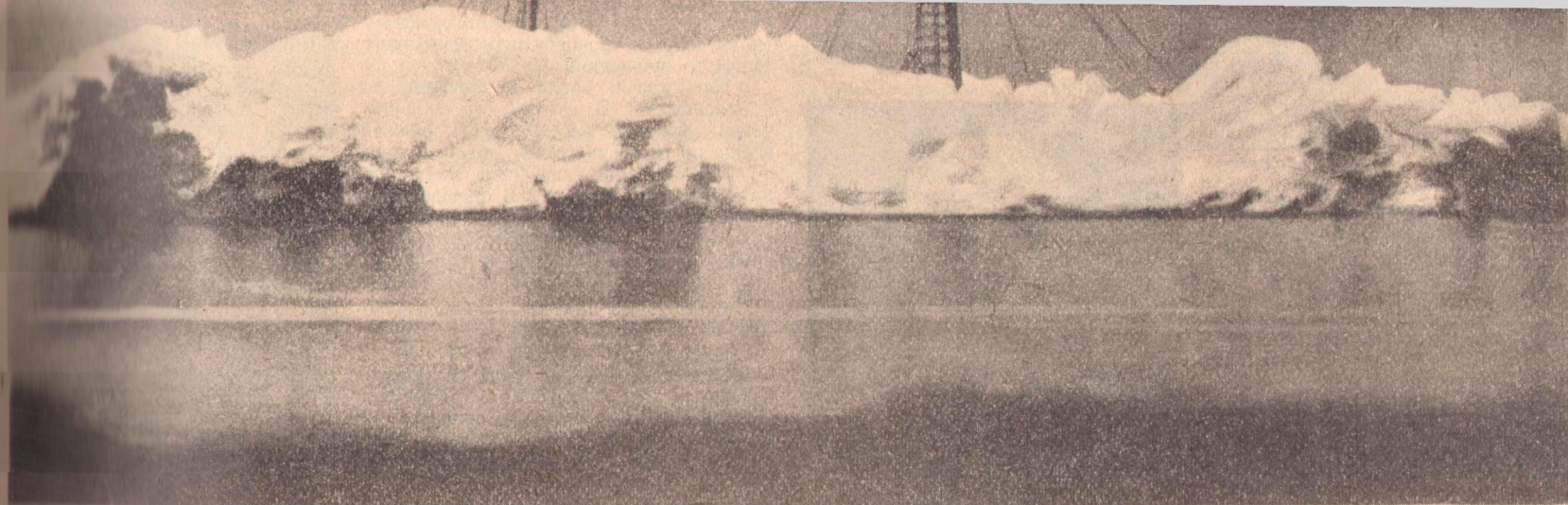
Паперова індустрія на північному Сахаліні.

Сплав лісу річкою; в овалі—ліс, що його доставлено на завод для переробки.

Норвезьке китоловне судно

Північний бігун. Межа, за якою починається вже сама крига. На щоглі—вартовий—спостерегач.

Старий Зіберт бачив, як вона підходила. Його очі ще побілішали, здавалося, от-от упаде. Але товста Петресен уже стояла біля нього.

Вона гримнула на інших:

— Ей ви, наволочі! Боягузи! Що, вже перелякалися? Стоїте тут, не плачте, а голоду з'їхали. Повитріщали очі, як і ваші чоловіки. Як дурепи. Чи ви ще може не бачите, що це ж той самий, що повиганяв ваших чоловіків, що ні вам, ні їм не дає чого їсти, що вас і ваших дітей змушує шукати в голоду? Ех, ви.

Вона вкопила опецькуватого, товстого чоловіка, підняла його, поклали впоперек на свої руки і окрутулася з ним так, що Зіберт проїхав біля її потилиці над носом.

Дорогу! гукнула вона ще голосніше та почала пробивати собі шлях серед переляканих жінок, все ще тримаючи важкого чоловіка на своїх потилицях.

Вона їде до шахти!—закричала полячка Мета.

— Ех, до шахти,—гукнула інша.

До шахти!—відгукнулися всі.

Нехай вона його туди кине!

Щоб він там собі в'язи зломив!

Щоб він там утопився!

Слова товстої Петресен ударили по них, неначе батоном, і тепер усі вони поспішали за нею з криком, з галасом, неначе дика зграя.

Тут уже старий Зіберт, мабуть, відчув, що вже не переливки—треба виступити. Вперся своїми малими кулаками в Петресен, що все його несла, і намагався випростатися.

Петресен, помітивши, як цей чоловік викручується, голосно зареготала.

Лежи тихенько, товста колодо,—заговорила вона до нього,—тихенько лежи, коли ти ж таки добрий дідок, і вона міцно притиснула його до своїх потилиць, так-що старому аж дух заперло.

Отак, стіха проказувала вона,—отак тихенько й лежи. Тобі-ж у мене добре! Знаєш, я тільки жінка одного з твоїх злидарів. І що мені з твоєю роботою? Я втікла від них тільки того, щоб приготувити тобі ліжко. Недай нікого ліжко.

Вона зареготала і знов так притиснула його до себе, що старому аж рабра закрутіли.

Тимчасом вона вже пройшла повз коксові печі, повз кочегарку, повз будівлю, де зминалися чоловіки, перейшла впоперек ще невеличкий майданчик і тепер під великою видобувною вежею, що її залізні палі струнко й круто стирчали до неба.

Охаючи, невинно лаючись, поспішали за нею інші жінки. Слова Петресен переказували вони далі, так що й самі останні чули, що говорила вона до старого. І ось усі вони стали на чорною роззявленою ямо-шахтою, видивившись на велику жінку, що спустила з рук чоловіка і тримала його над чорною ямою.

— Отак,—сказала вона, і схопила старого за в'язи, ось тепер ти вже наш! Бачиш тепер своє ліжко?—І вона теліпала ним туди й сюди, неначе порожнім лангухом.

Старий Зіберт то білів, то жовтів. Він мабуть уже й притомність стратив. Але Петресен усе ще трусила ним. Щоб не стратити рівноваги, вона повинна була триматися за одну з залізних паль.

— Ось подивіться на нього!—кричала вона далі.—Це-ж той, що не пустив ваших чоловіків до праці. Оця порожня голова. Оця тонка шия. Оці звислі руки. Оце велике черево й маленькі ніжки, неначе ковбаси. Ось він який. Ви теж може боїтесь його?

— Ні, ні!—голосно відповідали жінки, сурмили це, неначе военний клич, і били всім, що потряпляло під руку, по неживому, повислому тілі.

— А от чоловіки бояться його,—репетувала вона далі і знову тріпонула чоловічком, що вже аж позеленів.—Оце! купи сала. Оцього гладкого черева. Оцього кендюха. Дивіться, як він теліпається.

— А тому нехай він зломить в'язи, хай утопить!

Повернула його до себе і подивилася в скам'яніле обличчя. Все ще не хотіла його пускати. Аж раптом тіло виприсло в неї з руки і шугнуло вниз. Вони всі нагнулися над ямою, неначе зацікавлені,—всі злегка тремтіли цілим тілом; прислухалися.

Тіло Зіберта кілька разів ударилось. Вони чули, як глухо загуло.

Потім з глибини чути було якийсь—незвичайний, протяжний виласк.

Зіберт шубовснув у болотну воду.

Жінки все ще стояли тихо. Деякі з них навіть стали трохи неспокійні і боязко озиралися. Тільки товста Петресен лишилася такою, як і була.

Коли почула, як тіло бебехнулося вниз, вона знову випросталася.

— Що-ж, тепер мабуть можна вже й додому йти,—сказала не дуже голосно, але-ж так, що всі могли почути.

— Авжеж, можна і йти,—відповіли декотрі, і всі поквапилися вийти зіп видобувної вежі.

Пересунулися через копальняний майдан. Пройшли в підважені ворота і посунули далі вниз тими вулицями, що ними прийшли сюди.

Близько селища розійшлися.

З німецької мови переклав Г. Петренко.

I. ВИСТУП.

Епоха 1905-го року дволика. Одним лицем вона повернена до минулого, другим — до майбутнього. У світлі нашої великої революції ми яскраво і виразно бачимо лице цієї епохи, повернене до нас. Жовтневі дні дають нам змогу всебічно оцінити й усвідомити історичну роль першої революції, що її — як влучно висловився пролетарський вождь — ми завжди розглядати-мемо, як генеральну репетицію Жовтневої перемоги.

Але було-б помилкою забувати і про друге лице 1905-го року. 1905-й рік був не тільки прелюдією Жовтня, а й завершенням епохи „недоладних мрій“ буржуазії та манилівських пророкувань народників. Після „генеральної репетиції“, багатьох з буржуазних і інтелігентів, що пробували відіграти роль „перших лбюовників“ революції, обсвистано і вони зникли з провалом з історично-революційної арени. 1905-й рік гостро і начисто оголив соціальну та ідеологічну ситуацію. 1905-й рік яскраво підтвердив слова Плеханова, що революційний рух у Російській імперії зможе взяти гору у 20-му столітті тільки, як рух пролетарський. 1905-й рік виразно поставив питання про союз з селянством, про величезну роль селянських настроїв у справі пролетарської перемоги. Нарешті, 1905-й рік сміливо поставив на чергу дня національне питання в найширшій його трактовці. І буржуазна інтелігенція, що грала в революційність, буржуазна інтелігенція, що захоплювалась то грізними мотивами буревісника, то мінорними тонами народодолубства та „каганцювання“, що доставляла найзавзятіших фрондерів старого ладу, ця інтелігенція поспішила самовизначитись і відступити перед лицем справжнього народнього руху та виставлених цим рухом грізних соціальних вимог. 1905-й рік був кінцем буржуазного народодолубства, початком літературного й ідейного розпаду, панікерського відходу „від матеріалізму до ідеалізму“, початком „віхизму“. В цім розпаді, який зміг 5-го року до-

Вороного статті Марка Євшана і виступи Товчачевського розпочинають люті чвари, незгоду між таборами модерністів та „радян“. Диференція української літератури йде на весь зріст. Сюди-ж треба додати появу марксистського літературного центру — журналу „Дзвін“, що однак борювався з обома згаданими фронтами.

Панестетичний прорив фронту в українській літературі не був просто випадком. Українська буржуазія, зміцніла й змужніла, поспішала розплати собі руки і звільнити себе від революційної повинности в ім'я власного самовизначення. Бо вже наступав 5-й рік. Бо шляхи буржуазії стали круто і явно розходяться з шляхами українського спролетаризованого селянства.

II. ВИСТУНИ 1905-го РОКУ.

Те, як наступав 5-й рік, як наростали класові противенства на Україні можна уважно простежити на довгому періоді української літератури перед епохою 5-го року, зокрема, на літературі народницькій. Бо народники, виступаючи з художнім словом, не могли не показати — всупереч своїм теоріям — процесу індустріалізації країни і звязаної з цим диференціації та зубоження села.

На Україні росли цукроварні, починала розвиватись кам'яновугільна промисловість. В степах, де вільним життям колись жили запорожці, тепер висіялися високі димарі бельгійських та французьких заводів, величезні домни глутають мільйони пудів криворізького заліза.

Павперизація села йшла як-найповніше. На селі появляється міцний хазяйчик-експлоататор. В оповіданні Панас Мирного „Лихо давнє“ яскраво змальовано аграрний економічний переворот, сутичку між селянами та управителем великої економії з за того, що заведено с.-г. машини, що значно зменшило заробітну плату. Карпенко-Карий у своїх п'єсах чітко показав два протилежних селянських типи. З одного боку, Калита — збирач з другого боку, наймит — Бонавентура. Не тільки в Панаса Мирного та Карпенка-Карого, а потім у Марковича, Бордуляка, Стефаніка, Грінченка червоною ниткою проходить тема про безземелля й злиді селянства.

Селянство йде на заводи, на шахти. Це руйнування сільського побуту на промисловому тлі „Нової Америки“ оплакує у віршах поет Михайло Старицький. Ще краще це виявлено у Івана Франка. Селянин вертається з заводу в рідне село революціонізованим. Збірник Франка „З вершин і низин“ відбив цей революційний настрій спролетаризованого селянства. Цей збірник ми можемо вважати за першу ластівку 5-го року в українській обстановці.

Розпад села, відбитий у народницькій літературі, не міг не викликати розпаду самої народницької літератури. Цей розпад був дуже важливим, бо він

поставив питання про союз з селянством, про величезну роль селянських настроїв у справі пролетарської перемоги. Нарешті, 1905-й рік сміливо поставив на чергу дня національне питання в найширшій його трактовці. І буржуазна інтелігенція, що грала в революційність, буржуазна інтелігенція, що захоплювалась то грізними мотивами буревісника, то мінорними тонами народолобства та „каганцювання“, що доставляла найзав'язтіших фрондерів старого ладу, ця інтелігенція поспішила самовизначитись і відступити перед лицем справжнього народнього руху та виставлених цим рухом грізних соціальних вимог. 1905-й рік був кінцем буржуазного народолобства, початком літературного й ідейного розпаду, панікерського відходу „від матеріалізму до ідеалізму“, початком „віхизму“. В цім полягає друге лице 5-го року, повернене до минулого і типове для надто запізненої буржуазної революції.

Про це друге лице ми зараз говоримо через те, що саме воно найяскравіше відбилось в дзеркалі художньої літератури. Адже, художня література, і українська, і російська, в епоху 5-го року була наскрізь буржуазна. Через те бурхливий рік — від покірливої гапоновської маніфестації до самовідданих пресненських барикад — викликав у художній літературі того часу, одночасно з першою певністю перемоги, чуття розгубленості та ідейного розкладу, що наростало і що таке характерне для другого лица революції, розгромлені царатом.

У всякому разі навколо епохи 5-го року починається класова диференція національних літератур, яскраве самовизначення буржуазної ідеології.

Ця класова диференція особливо відчувалася в українській літературі. Адже, українська література при кінці 18-го століття особливо — пишалася своїм єдиним народолобським, гуманітарним напрямком. Не українцям — українська література в 19-ім столітті завжди здавалася перейнятою єдиним селянськофільським настроєм. Видані збірники „Вік“, що виявляли історичний підсумок української літератури, тільки підтримували це враження. І коли 1903-го року в марксистському журналі „Образование“ дано було російському суспільству інформаційну статтю — огляд С. Русової про багаторічний український літературний рух, то ця стаття мала характерний заголовок: „Поезія земледельческой жизни“ — і висновки цього огляду розчулено підкреслювали єдність напрямку, в якому йде український літературний рух.

Тимчасом, перед 5-м роком стаття ця була вже запізненого характеру і вже далеко не відповідала істині. До 1903-го року єдиний народний фронт української літератури давно було прорвано. Вже 1901-го року в „Літературно-Науковому Вістнику“ появилася маніфест поета Миколи Вороного, що пропагував естетизм, „мистецтво для мистецтва“, що люто протестував ідеї „служити народові“. Виступи Вороного викликали обурення серед охоронців українських літературних традицій. Але обурення лишилось тільки обуренням. Організується літературна фракція, названа по ім „хатянами“, вона закликає зрестися мережаних сорочок доморослого націоналізму в ім'я західно-європейського смокінга. До „хатян“ переходить багато письменників, що відчували себе самотні в народницькому оточенні, в тім числі і письменниця — ніщеніанка Кобилянська. Поруч виступів

Михайло Коцюбинський
(1864—1913)

літератури, виступаючи з художнім словом, не могли не показати — всупереч своїм теоріям — процесу індустріалізації країни і зв'язаної з цим диференціації та зuboження села.

На Україні росли цукроварні, починала розвиватись кам'яновугільна промисловість. В степах, де вільним життям колись жили запорожці, тепер висіялись високі димарі бельгійських та французьких заводів, величезні домни глитають мільйони пудів криворізького заліза.

Павперизація села йшла як-найповніше. На селі появляється міцний хазяйчик-експлуататор. В оповіданні Панас Мирного „Лихо давнє“ яскраво змальовано аграрний економічний переворот, сутичку між селянами з управителем великої економії з за того, що заведено с.-г. машини, значно зменшило заробітну плату. Карпенко-Карий у своїх п'єсах чітко показав два протилежних селянських типи. З одного боку, Калита — збирач з другого боку, наймит — Бонаventura. Не тільки в Панаса Мирного, Карпенка-Карого, а потім у Марковича, Бордуляка, Стефаніка, Грінченка червоною ниткою проходить тема про безземелля й злиді селянства.

Селянство йде на заводи, на шахти. Це руйнування сільського побуту на промисловому тлі „Нової Америки“ оплакує у віршах поет Михайло Старицький. Ще краще це виявлено у Івана Франка. Селянин вертається з заводу в рідне село революціонізованим. Збірник Франка „З вершин і низин“ відбив цей революційний настрій спролетаризованого селянства. Цей збірник ми можемо вважати за першу ластівку 5-го року в українській обстановці.

Розпад села, відбитий у народницькій літературі, не міг не викликати розпаду самої народницької психології. Чисте мужикофільство починає здаватися лицемірним. Адже, мужики бувають різні. І соціальних контрестів села не можна не помітити, не вважаючи на найбільшу любов до селянського побуту. Нарешті, роман інтелігенції з народом зовсім не йшов так рівно, як це мріялось ідеологам „каганцювання“. Ось, приміром, Коцюбинський у повісті „За для загального добра“ змальовує нерозуміння й неприйняття народом інтелігенції.

Українські народники перед п'ятим роком перебували в трохи збентеженому і непевному настрої. З одного боку, „хатянство“ де-далі все вище підводило голову. З другого боку, соціальні процеси на селі і взаємовідносини селянина з інтелігентом зовсім не відповідали народницьким схемам та прогнозам. Цей настрій, що проявився в літературі попередників 5-го року, дуже яскраво виявив і С. Єфремов у своїй маловідомій статті надрукованій 1904-го року в „Київській старині“.

„Українська література, — писав він, — стала на мертвої точці. Єдиний вихід — ставка на великого митця“.

„Ми гадаємо, — продовжує Єфремов, — що потреба появи великого митця з великим серцем в українській літературі ніколи не відчувалась з більшою нагальністю, як саме в наш час, час загальної розгубленості, розброду і роз'єднання, час панування дрібного факту, протоколу, мініятури, чужих поривів, боязкості думки та усвідомлюваних завдань, відсутності певного ідеалу. Він, цей великий мистець один був би в силі зібрати наших напрямків, об'єднати їх і примусити всі серця битися одним бажанням, одним поривом, з'єднавши навколо однієї спільної мети. Він і цю спільну мету формулював-би і зімкнув її лавами примусив-би нас вирушити вперед до здійснення її“.

Володимир Винниченко
(народився 1880 р.)

В цих знаменних словах Єфремова виявилась розгубленість народної літератури перед лицем 5-го року. Єфремов робить ставку на талановитого письменника, що знайшов-би для нього мету. Самої мети у нього не було. Не було і твердих позицій, як це видно з наведених слів Єфремова, що вирішив перед самим 5-м роком йти шукати великих письменників.

Ці шукання були успішні. З одного боку, він дуже прихильно відгукнувся на молодого белетриста, що виступав під прибраним прізвиськом „Деде“, насправді Винниченка. З другого боку, він пригрів селянина—самоучку, Олесь Тесленка, що випадково зустрівся йому в книгарні і твори якого він почав публікувати з 1906 року. Єфремов відзначив і Олесь. Ці три такі різноманітні і різновеликі літературні постаті, як Винниченко, Олесь та Тесленко, характерні тим, що їх висуває епоха 5 року і вони могутньо виступають в атмосфері цієї епохи.

Але про них нижче в зв'язку з питанням безпосереднього відбиття року в українській поезії.

III. СПІВЦІ І ЛІТОПИСЦІ 1905 РОКУ.

Різом в 5 роком настає цілком зрозуміле оживлення й велика радість в українській української поезії. Привітання визвольному рухові української літератури були особливо щирі. Але самого 5 року не можна розуміти тільки в цілому, не ділячи його на етапи. Між петербурзьким 9 січня і грудневим московським повстанням—величезна психологічна і політична дистанція. 9 січня викликає в українських поетів заклики до повстання. Алчевська, навіть Хоткевич, закликають: «Ставай до бою!» Архип Тесленко пише вірша з рефремом до армії: «Не стріляй!» Подальший розвиток 5 року, селянські повстання, перші страйки надають творчості літератури Олесеви, що стає трибуном української дрібно-буржуазної інтелігенції й барометром її настрою:

Сонце на об'ї, ранок встає,
Браття, вставайте,
Сонце стриває
Ранок встає.

Вигукував Олесь і додавав під оплески захопленої аудиторії:

Доволі мовчати,—глухі і німі
Раби закричали в ярмі,—
Народ закричав мій: «до бою»
За землю, за волю...»
І в помсті сліпий
Кричу я: «за волю, на бій».

Радіє загальному оживленню і поет Самійленко:

Якби тепер устав Тарас
Та жив у нас в славетний час
Не швидко вмер-би знову.
Коли-б побачив, скільки прав
Гурток письменний наш придбав
Своїй країні й слову.

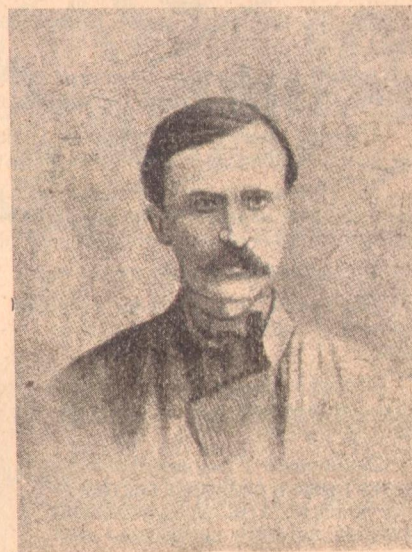
Заснувався «Крестьянський союз». Почав і я працювати в ньому. Гуртую селян, кажу їм усе те, мирне, любе. Так мені весело, гарно. Так ось-ось воно мета, життя та... Тут почалося, знов заарештували мене».

Повніше і глибше відбиття 5-го року на селі ми знаходимо в оповіданнях Винниченка. Винниченко родом з убогих селян, вславився 1904 року, як співець спролетаризованого селянства. Але тільки 5-й рік його художнє значіння підняв на високий рівень. В невеличкому оповіданні «Студент» він порушує питання про взаємовідносини народу з інтелігенцією по новому. Нарід не вірить словам інтелігента. Тільки самогубство студента-революціонера викликає могутній рух у селянській юрбі. Не менш цікаве оповідання «Салдатики». Тут чіпається друге особливо пекуче питання 5-го року. Засліплений селянин у шинелі упокорює свого-ж брата, це найтрагічніший штрих епохи 5-го року. Цей штрих правильно зафіксований у Винниченка, що як мистець умів тверезо дивитися в очі дійсності, і цілком натуралістично показав нам темного селянина, що йде, але не знаходить шляху до свого соціального визволення.

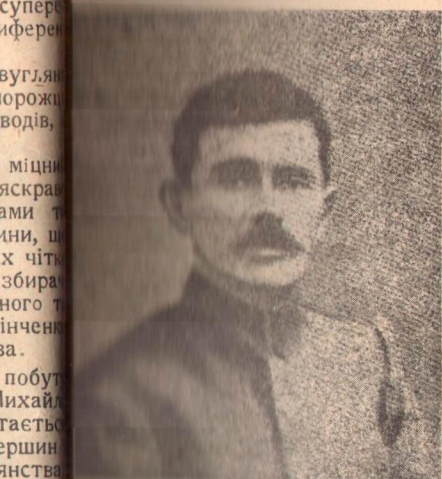
Найрельєфніше і наймонументальніше змальовано бунтівничих селян 5-го року у Коцюбинського. Мова йде про його класичний, шіроковідомий і глибоко художній твір „Fata morgana“. Тут показано і в психологічному, і в соціологічному розрізі руйнівну селянську стихію, що мріє про землю і волю, про соціальну справедливість, що підіймається до вершин революційного ентузіазму, а після перших же невдач вдається в розпач і скидає своїх-же богів. У „Fata morgana“ є яскравий тип селянина наймита, Хоми Гудзя, що повний святої ненависти до експлуататорів і що з особливим захватом закликає руйнувати „панські економі“. І менш яскравий другий тип, тип свідомого революціонера, що пройшов університет тюрем та заслать, — Марка Гуці, що веде за собою маси у моменти революційного захвату. „Fata morgana“ кінчається трагічно й сумно. Порив селян до землі та волі не знайшов свого здійснення. Революція 5-го року закінчилась поразкою. Земля „як марево поманила і як марево щезла“.

IV. ЗАКІНЧЕННЯ. ЛІТЕРАТУРНІ ЕПІГОНІ 5-го РОКУ.

Поразка внесла сумний настрій в лави української літератури. Починається епоха переспівів та естетичних примовлянь. У поезіях Олесь замість радості, журба, висловлена в шарманочних мотивах. Той-же Олесь пише дуже індивідуалістську поему, „По д розі в казку“. Архип Тесленко, що передчасно вмер від наслідків тюремного життя, пише безрадісні песимістичні нарис з єдиним рефремом до себе: „поганяй до ями“, „швидче до могили“. Володимир Винниченко вдається в самоаналіз, в „чесність з собою“, віддає свій хист на розв'язання „полових проблем“, поділяючи тим

Архип Тесленко
(1882—1911)

Васильченко (Васильченко)

Браття, вставайте,
Сонце стрівайте
Ранок встає.

Вигукував Олесь і додавав під
оплески захопленої аудиторії:

Доволі мовчати,—глухі і німі
Раби закричали в ярмі,—
Народ закричав мій: «до бою»
За землю, за волю...
І в помсті сліпий
Кричу я: «за волю, на бій».

Радіє загальному оживленню і
поет Самійленко:

Якби тепер устав Тарас
Та жив у нас в славетний час
Не швидко вмер-би знову.
Коли-б побачив, скільки прав
Гурток письменний наш придбав
Своїй країні й слову.

Ін радіє лірика починає потім спадати. 5 рік натрапляє на свої
своєрідність. 5 рік не тільки святочний похід до перемоги. І ось уже
Поліза за журбою радість обнялась».

Ін нас значно цікавіші від імпресіоністичних співців 5 року, що від-
іти не стільки епоху, скільки свої пориви до неї,—белетристи, побу-
і письменники, що показали цю епоху в усіх її суперечностях, з усіма
історичними сторонами.

Серед них на першому місці стоять Винниченко, Коцюбинський, Тес-
ленко та Червасенко.

Тесленко нехитро—напівлірично—оповідає в нарисі «Немає матусі»:

Немає ністан 5-й рік. Заворушилися люди, кличуть до боротьби за
братерство, свободу. Так от де я знайду собі і мету життя, і
і щось гарне, велике. Ухопився за це я, розказую селянам,
і читаю. Трусять мене, трусять брата. Заарештовують мене.

Ах, цей 17 октябрю, маніфест про свободу. Значить, жить на світі е
і значить, є на світі братерство, правда, добро.

же невдач вдається в розпач і
скидає своїх-же богів. У „Fata
morgana“ є яскравий тип селянина
наймита, Хоми Гудзя, що повний
святої ненависти до експлоатато-
рів і що з особливим захватом за-
кликає руйнувати „панські еконо-
мії“. І менш яскравий другий тип,
тип свідомого революціонера, що
пройшов університет тюрем та
заслань,—Марка Гуші, що веде за собою маси у моменти революційного
захвату. „Fata morgana“ кінчається трагічно й сумно. Порив селян до
землі та волі не знайшов свого здійснення. Революція 5-го року закінчилась
поразкою. Земля як марево поманила і як марево щезла».

IV. ЗАКІНЧЕННЯ. ЛІТЕРАТУРНІ ЕПІГОНИ 5-го РОКУ.

Поразка внесла сумний настрій в лави української літератури
Починається епоха переспівів та естетичних примовлянь. У поезіях Олесь
замість радості, журба, висловлена в шарманочних мотивах. Той-же
Олесь пише дуже індивідуалістську поему, „По д розі в казку“. Архип
Тесленко, що передчасно вмер від наслідків тюремного життя, пише безрадісні
песимістичні нарис з єдиним рефремом до себе: „поганяй до ями“, „швидче
до могили“. Володимир Винниченко вдається в самоаналіз, в „чесність з
собою“, віддає свій хист на розв'язання „полових проблем“, поділяючи тим
лаври, що в свій час доставив їх Арцибашев. Коли 1904 р. Єфремов говорив
про мертву точку, на якій стояла українська буржуазна література, то те-
пер на десяти роки довелося говорити про глухий кут, куди зайшла буржуазна
література в зв'язку з революцією 5-го року. Тут найхарактерніше і най-
трагічніше те, що співці епохи 5-го року винесені на найвищий гребінь її
хвилі, примушені були стати і літературними епігонами її, поетами розчаро-
ваності. Українська буржуазна література одцвіла, не встигнувши розквіт-
нути. Бо на історичному обрії завиднівся Жовтень, що відкриває побідні сто-
рінки літературного ренесансу на Україні, еру пролетарської літератури.

Тимчасом, української пролетарської літератури в 5-му році не було
і в зародку. Ось чому, як ми вже казали, епоха „генеральної репетиції“
відбилася в літературі своїм другим лицем — лицем запізненої буржуазної
революції, що викликала тільки психологічний розпад. Це не значить, що
цю сторінку української літератури ми можемо ігнорувати. Ні на гребні
5-го року вона дала значні твори, що крім історичної цінності зберігають
і своє непорушне художнє значіння і що їх наша пролетарська молодь
вивчатиме незалежно від того, що багато авторів цих творів потім опи-
нилися епігонами й ренегатами кращих заповітів першої революції.

А. Лейтес.

Кримська лірика.

Яйло моя, синьоока,
І долини мої, синьоблузі,—
Свердлить мене печалі ток,
Як на голові малий картуз.

І моря дух.
Що пливе з Картаген,
Хитає мої азіатські ніздрі.
Це-ж—в тобі (о,—в тобі!)
Мій прапредок Музген,
Що зродив мене так пізно.

О, Яйло Гола! —
Ти була прекрасна
Під цівкою иржастого сонця.
Тепер зранили первість твою
Колючою щетиною
Струнки віхті сосен...

Яйло-ж моя, синьоока,
Ви, долини мої синьоблузі! —
У великий печалі ток
Я по вуха
Вгроз.

Юльян Шпол.

БУДУЄМО ШКОЛИ

8-й Криворізький З'їзд Рад вже зазначив потребу будувати нові школи і поставив це питання на всю його широчінь перед населенням округи. Скликаний спеціально в шкільній справі пленум Окрвиконкому затвердив проект будівництва 123 нових шкіл по округі.

До цього року усього дітей шкільного віку на Криворіжжі вчилася 39% дитячого населення такого віку.

Радіус шкіл був дуже й дуже великий, досягаючи іноді 10 і більше верст.

Вселюдне навчання, бажання селян віддавати своїх дітей до шкіл—вимагає збільшити шкільну сітку по округі.

І на цю справу Криворізький Окрвиконком звернув ту належну увагу, що їй й потрібне до себе справа народної освіти.

Як тільки пленум Окрвиконкому затвердив проект будівництва 123 нових шкіл, почали надходити прохання окремих громад, що не увійшли в сітку шкільного будівництва, включити їх до плану, і це дало 35 нових заяв.

Будування шкіл почалося з весни 1925 року.

Окрвиконком своєчасно розробив типовий план шкіл на дві класи, коритар, і помешкання для вчителів.

Окрвиконком постановив зробити все можливе в місцевих умовах.

Зруйновані і напівзруйновані маєтки бувалих поміщиків постановлено використати, як будівельний матеріал, що його перевозили самі селяни до місця будівель.

Вся робота шкільного будівництва йшла з величезним піднесенням.

Селяни брали найдіяльнішу участь в допомозі шкільному будівництву, навіть конкуруючи між себе.

На загальних зборах по селах для роботи шкільного будівництва висували кращих уповноважених.

Під школи давали кращі місця для будівель.

Селяни допомагали владі не тільки морально, а й матеріально: організували добровільний збір грошей, брали участь у будівлянні шкіл. Приблизним підрахунком, допомога селянству виявилася у сумі 400 тис. карб.

Про підсумки роботи шкільного будівництва вислухано доклад останньому пленумі Окрвиконкому, що констатував широкий розмах округи в цій галузі роботи: засновано 110 шкіл, з яких 60 збудовано наново, впорядковано і 48 шкіл має бути закінчено на майбутній рік.

В багатьох пунктах Округи школи збудовано вперше за увесь існування даного населеного пункту.

Радіус між школами в округі зменшився до 2—3 верст. Дітей в округі цього року вчитиметься 75%. Нарівні з будівляннм нових шкіл по Криворізькій округі, наново відремонтовано всі старі школи.

«Більше шкіл, більше грамотних, кожна цеглина, кожна копійка, коже слово, що організує волю маси на шкільне будівництво, допоможе розвитку нового культурного життя в селі. Обов'язок кожного свідомого громадянина Криворіжжя—вкласти і свою частку в справу виконання шкільного будівельного плану в нашій округі»—так сказано у відозві від імені Окрвиконкому до всіх трудящих Криворіжжя: і свій обов'язок Криворізькі робітники та селяни виконали.

Окружний пленум Виконкомів висловив подяку населенню округи за участь в справі шкільного будівництва. Особливо відзначено з цього боку Широківський район, де збудовано 10 нових шкіл.

Неурунов

Окривити всі можливі в місцевих умовах.

Зруйновані і напівзруйновані маєтки бувших поміщиків постановлено використати, як будівельний матеріял, що його перевозили самі селяни до місця будівель.

Вся робота шкільного будівництва йшла з величезним піднесенням.

Селяни брали найдіяльнішу участь в допомозі шкільному будівництву, навіть конкуруючи між себе.

На загальних зборах по селах для роботи шкільного будівництва висували кращих уповноважених.

Під школи давали кращі місця для будівель.

Зверху—Лукево-хуторська школа—Нікопільського району збудована при участі селян. Нижче—селяни за будіванням школи в тім-же районі.

організація.
діл.
ти.
ад.
окру.
во,
сь.
окру.
до в.
кож.
озв.
гроз.
кіль.
и О.
оріа.
окру.
цьо.
нов.

Так
нізорта
з того
я не вийшо

(гумореска)

Така прекрасна справа, а ляснула через дрібницю.
І не проста собі справа, а справа культурно-освітня... Хо-
ща справа.

Було це давненько...

Було це тоді, коли мої однолітки були ще молодими та
уїними і коли я сам був, сказати-би не зовсім чорнявий, а
постарілий і радісний...

А на сцені тоді грати хотілося, так іще дужче, ніж самому
підійти із дяковою дочкою в садку, під отими трьома ду-
нами, що в одного кореню ростуть!

Ага, як тоді на сцені хотілося грати!..

І що-ж би ви гадали: зорганізувалися...

Отже вибралися, поговорили, поміркували й вирішили:

Гратимемо!

І п'ясу вибрали, й у волості підходящу кімнату дають а
ртистів хоч греблю гати!

Гратимемо!

І раптом тоді як гвіздком у спину:

А режисер де? Все-ж, що нази-
вають, — ні пани ні мами в цій справі.

Німа талантів, а нічого ісенько!

Сідає, хлопці! — Семені каже. —

І зразу нам дві дулі:

— Ось! А не те, щоб я з вами тут воловодився?! Підводу!

— Та, Йване Степановичу, — ми до його. — Та щови?! Та ми
вас якими хочете надрукуємо!

— Щоб отакими, інакше підводу!

— Біжіть, — кажу, — хлопці, по папір... Склеюйте скільки
там аркушів і пишійте великими.

Побіг Кіндрат по папір... Клеїть...

Коли це артисти один по одному до Кіндрата:

— І мене-ж там більшими.

— І мене!

— І мене!

За суфльора волосний писар був... Прийшов з квадратиком,
одміряв на нім вершків так із п'ять:

— А мене як не отакими, і в будку не полізу і з волости
вижену...

— Клей, — кажу, — Кіндрате, щоб на всіх хватило...

Склеїв Кіндрат афішу сажнів на
три, як не більше. Написав усіх та-
кими, як хотіли. А режисера в кінці
вивів такими, що аж до Куземина (сім

Ч НЕ А І ЛЮ

було це давненько...
Було це тоді, коли мої однолітки були ще молодими та
і коли я сам був, сказати, би не зовсім чорнявий, а
ні старий і радісний...

А на сцені тоді грати хотілося, так іще дужче, ніж самому
підчинитися із дяковою дочкою в садку, під отими трьома ду-
хами, що з одного кореню ростуть!

Ах, як тоді на сцені хотілося грати!..

І що-ж би ви гадали: зорганізувалися...

Оттак зібралися, поговорили, поміркували й вирішили:

Гратимемо!

І п'єсу вибрали, й у волості підходящу кімнату дають а
ртистів хоч греблю гати!

Гратимемо!

І раном тоді як гвіздком у спину:

А режисер де? Все-ж, що називається, — ні пани ні мами в цій справі.

Ані талантів, а нічогісінько!

Сідайте, хлопці! — Семен! — каже. —
Гордість така! — ділозводитель, що на
сцені грав! Він вивчить...

Катай, хлопці, за ділозвисте-

висте!

Потрапили...

П'ять рублів, — ділозводитель
дає. І після вистави вечера... Сюди
туди нівода... Та щоб слухалися,
хотів який чорт.

Увразд —

Пишіть там афішу та вкажіть,
та режисер...

Добре, вкажемо!

* *

Почалося. Ролі повиписували... Вив-
чили їх, як „царю небесний, утіши-
тель“.

Три афіші розмалювали, прізвища
на афішах всіх артистів (а як-же-ж
ні ви гадали?) повиводили, а внизу:

Режисер Іван Степанович. Ле-
навико. Все, як бог приказав...

* *

У п'ятю вистава, а в четвер Іван Степанович приїхав...
Зустріли його, як архирев...

Ну, почнемо, — каже Іван Степанович... Афіші готові?.. —
Ось!

Подивився Іван Степанович на афішу, і з очей у його іскра.

А потім, як гавкіє:
Ніє! Ото мене такими літерами надрукували!? Мене?!
Що вже одинадцятий рік на сценах?!

вас якими хочете надрукуємо!

— Щоб отакими, інакше підводу!

— Біжіть, — кажу, — хлопці, по папір... Склеюйте скільки
там аркушів і пишіть великими.

Побіг Кіндрат по папір... Клеїть...

Коли це артисти один по одному до Кіндрата:

— І мене-ж там більшими.

— І мене!

— І мене!

За суфльора волосний писар був... Прийшов з квадратиком,
одміряв на нім вершків так із п'ять:

— А мене як не отакими, і в будку не полізу і з волости
вижену...

— Клей, — кажу, — Кіндрате, щоб на всіх хватило...

Склеїв Кіндрат афішу сажнів на
три, як не більше. Написав усіх та-
кими, як хотіли. А режисера в кінці
вивів такими, що аж до Куземина (сім
верстов!) було видко...

Готова афіша.

А де-ж її чіпляти?

На дзвіниці батюшка не дозволяє,
— а так нігде не поміщається...

Вирішили почепити на бакалійній
крамниці. Дістали драбину, приста-
вили.

— Чіпляй...

Зібралося все село на ту проце-
дуру дивитися.

Поліз Кіндрат на драбину, потяг
афішу...

А тут хтось дядька Пилипа штовх-
нув... Поточився дядько Пилип, настоп-
тав на афішу й одірвав режисера,
разом із „початок о 8-й год. вечора“...

Як побачив те Іван Степанович,
та як закричить:

— Підводу, матері вашій чорт!

Я вам покажу, як режисера одри-
вають... Режисер все!

На підводу й у город... І вечеряти не схотів...

Вистава не відбулася...

* *

Тепер не те... Тепер режисери не такі, щоб на літери звер-
тати увагу...

А раніш...

Хай йому аби що: справа вся лягнула.

Остап Вишня.

ЧИ МОЖНА ВІДДА- ЛИТИ СТАРІСТЬ?

(З Англійської).

Немічна старість і жахлива примара смерті споконвіку тяжіли над розумом людскости й примушували його працювати та вишукувати способів продовжити людині віку, віддалити старість.

Нині видатний французький учений, лікар Сергій Воронів, на підставі своїх дивних дослідів стверджує, що старість можна віддалити на поважну кількість років. Навіть смерть має з часом зникнути. Прийде час, коли людина вмиратиме хіба від нещасливого випадку.

— Джерело вічної юности,—говорить Воронів,—у вас самих у ваших залозах. До п'ятидесятих років минулого сторіччя учені гадали, що запас життєвої сили, який примушує працювати наші органи, дає: серцеві битися, мізкові мислити, ногам ходити то-що, наш організм одержує від роду і, коли життєвої сили починає бракувати, цьому годі чимсь запобігти—немічна старість є життєвим фактом, що проти нього людство не має зброї для боротьби.

Так гадали,—каже Воронів,—до Клода Бернара, який через свої знакові дослідів викрив ролі печінки для функцій людського організму. Згодом Броун Секар довів, що не мозок керує життям, що він гіден мислити й працювати лишень через хемічний процес, через ділання на його клітини соку щитовидної залози. Юнак у якого ця залоза неправильно працює кволіє й робиться немичним дідом.

Діти, що хворіють на атрофію щитовидної залози кволо розвиваються й фізично й розумово. Тварина позбавлена цієї залози незабаром після народин, не поспіває рости за іншими тваринами й лишається позаду їх на 8—10 місяців.

Навпаки, гіпертрофія—занадте розвинення щитовидної залози, за такими-ж дослідями, призводить до великого розумового піднесення, що межує з безумством.

Старий, дванадцятилітній баран до пересадки йому полові залози.

Найменші залози й ті відіграють часом велику ролі в роботі організму,—говорить Воронів.—Виріжте в тварини чотири маленьких залобіля щитовидних—настане велике піднесення всього організму, скорочення м'язів і тварина незабаром умре в корчах.

Та всю свою увагу я звернув на полову залозу.

Цей визначний і важливий центр, який не дуже давно ще вважали лишень за механізм для продовження людського роду на землі, відіграв одну з головних ролей у нашій фізичній житті.

Коли людей чи тварин позбавити полові залози їх тіло робиться м'яким і миршавим, їх розумові здібності слабкують, кров рідчає й бідніє.

За моїми останніми спостереженнями робота інших залоз також погіршується через страту соку, що випускає полова залоза.

Яко приклад наслідків надмірного розвитку полові залози Воронів подає факт, коли в дев'ятилітнього хлопчика виросли вуся борода, а руки та ноги обросли волоссям.

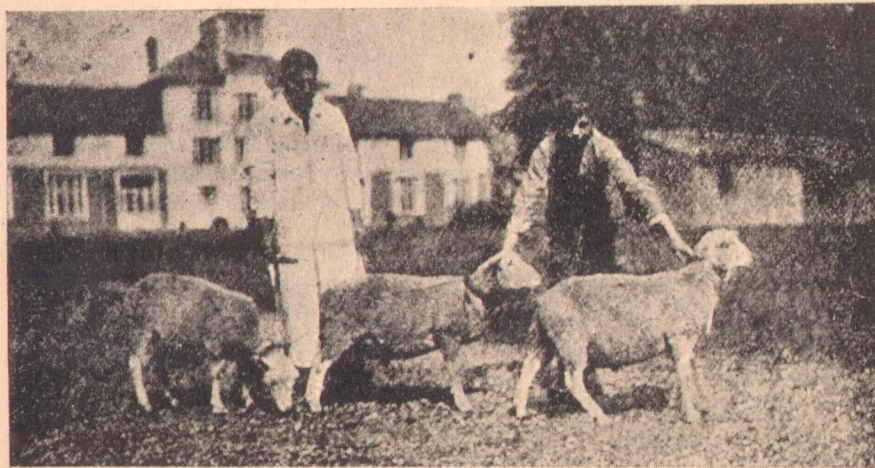
Коли-ж надмірний розвиток полові залози в хлопчика прибрали, він за кілька місяців стратив свою бороду й вуся, а розумові здібності, розвинені раніше не відповідно до років, вирівнялися стали такими самими як і у всіх хлопчиків його віку.

Отже доведено,—каже Воронів,—що полова залоза має велике

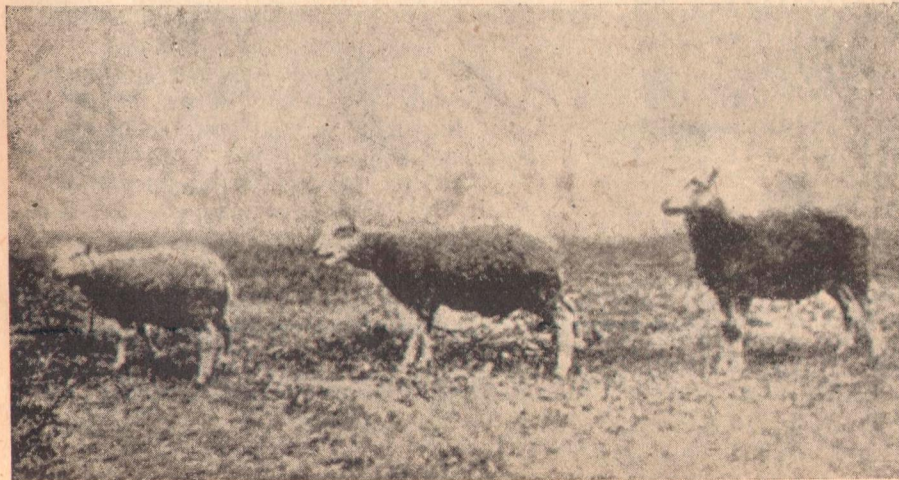
лити й працювати лишень через хемічний процес, через ділання на його клітини соку щитовидної залози. Юнак у якого ця залоза неправильно працює кволіє й робиться немічним дідом.

Діти, що хворіють на атрофію щитовидної залози кволо розвиваються й фізично й розумово. Тварина позбавлена цієї залози незабаром після народин, не поспіває рости за іншими тваринами й лишається позаду їх на 8—10 місяців.

Навпаки, гіпертрофія — занадте розвинення щитовидної залози, за такими-ж дослідями, призводить до великого розумового піднесення, що межує з безумством.

Три ягнятка: найменшому ще не зроблено пересадки. Другого залишено без пересадки. У третього—вийняли залозу.

Ці самі ягнята через десять місяців.

біля щитовидних—настане велике піднесення всього організму, скороче м'язів і тварина незабаром умре в корчах.

Та всю свою увагу я звернув на полову залозу.

Цей визначний і важливий центр, який не дуже давно ще вважали лишень за механізм для продовження людського роду на землі, відіграв одну з головних ролей у нашій фізичній житті.

Коли людей чи тварин позбавити полові залози їх тіло робиться м'яким і миршавим, їх розумові здібності слабнуть, кров рідчає й бідніє.

За моїми останніми спостереженнями робота інших залоз також погіршується через страту соку, що випускає полова залоза.

Яко приклад наслідків надмірного розвитку полові залози приводить факт, коли в дев'ятилітнього хлопчика вирости вуси й борода, а руки та ноги обросли волоссям.

Коли-ж надмірний розвиток полові залози в хлопчика припинили, він за кілька місяців стратив свою бороду й вуси, а розумові здібності, розвинені раніше не відповідно до років, вирівнялися й стали такими самими як і у всіх хлопчиків його віку.

Отже доведено,—каже Воронів,—що полова залоза має велике значіння для нашого розумового й фізичного розвитку. 1869 року перевів дослід впірскування людині соку з полові залози.

Дослід удався, але ділав не довго.

Проте він довів хемічну тотожність соку полові залози в людини й людини.

Хоча реакція й залежить головним чином від організму надіє, дослід переводиться дослід.

Думка пересадити залози не нова, нове в цім лишень практичне здійснення пересадки залоз Вороновим.

До його всі такі силкування не вдавалися й підносили сили людини тільки на кілька тижнів.

Було так тому, що прищеплювали залози під шкіру або в м'якоть.

— За моїми спостереженнями,—каже Воронів,—така методика може мати успіху.

Нова залоза, давши невеличку решту соку, що містить у собі потім поволі вмирає, бо не одержує на місці прищеплення відповідої їжи, а тому й не випускає більше соку.

З 1917 року я розпочав дослід над пересадкою полові залози за іншим способом, який дав блискучі наслідки.

За цим способом залози розрізуються на чотири часті й по часті прищипають в кожну половину мошонки, де обидва шматки зростаються.

Наслідки з'являються не одразу, бо залозі треба часу, щоб почати нормально функціонувати.

Старі люди, що їм Воронів робив за таким способом пересадку полові залози, через два три місяці почувались молодшими й дієвими.

До їм, на їхніми словами, верталась пам'ять, дужчала розумова діяльність. Одночасно й фізично вони відмінялись. В очах з'являвся блиск, анці червоніло, м'язи ставали еластичними.

Надзвичайно цікава й значна наслідками пересадка залоз тваринам. Добродійні наслідки цієї пересадки для скотарів, особливо овчарників неоціннімі.

Справді в Алжєрі лікар Воронів прищепив по одній залозі кожній молодому баранові з трьохтисячної отари овець французького уряду. Через гаряче підсоння й інші несприятливі умови вовна на овцях стала рідкою й втратила гарну якість.

Після пересадки залоз, вовна незабаром зробилась на диво густою й довгою.

Найцікавіший дослід перевів Воронів на старім барані. Звичайні барани живуть до дванадцяти чи чотирнадцяти років. Ледве знайшов Воронів дванадцятилітнього барана, що від старости вже втратив голову й хилився.

Й пересадив цьому баранові,—каже Воронів,—залозу взятую від дванадцятирічного барана. Через три місяці старий баран виглядав повним життям й сили, став красивий і почав, навіть буцатися, а через шість місяців після прищеплення, його самиця принесла ягня. Коли ж в для перевірки досліду, вирізав у його залозу, баран став знову старим, немичним,—таким як був до пересадки.

Й знову пересадив йому залозу й знову повернув цим сили. З того часу минуло вже шість років.

Баран мусив давно околоти, проте він живе дужий, молодий і вкритий густою вовною. Робивши такі самі пересадки послідовно кількох поколінь коней, коров то-що, можна розвести вищі й кращі породи.

Ці операції безболісні, бо переводяться під дужою місцевою анестезією. Винахід лікаря Воронова вже багатьом людям повернув силу, енергію й дарунок молодости.

Зникли всіякі хворобливі з'явища, що завжди супроводять старість, стали правильно функціонувати органи й увесь організм оновився й помолод.

Той-же баран через шість років зі своєю самицею і ягнятком.

— Я роблю пересадки залоз людям тільки п'ять років, а тому заким тяжко сказати, які вони принесуть наслідки.

Коли один рік життя барана рівний шости рокам людського життя, то на підставі досліду зі старим бараном, можна гадати, що пересадка залози продовжить людині життя на 30—40 років.

Однак я вважаю, що наше життя можна буде продовжити не лишень до 90 років, а й до 120.

Це буде шлях до знищення старости.

Переклад Зейланд Дубельт.

ОСТРОВ КАНОТО

...ну минуло вже шість років.

Баран мусив давно околоти, проте він живе дужий, молодий і вкритий густою вовною. Робивши такі самі пересадки послідовно кількох поколінь коней, коров то-що, можна розвести вищі й кращі породи.

Ці операції безболісні, бо переводяться під дужою місцевою анестезією. Понахід лікаря Воронова вже багатьом людям повернув силу, енергію й здоров'я молодості.

Зникли всякі хворобливі з'явища, що завжди супроводять старість. Стали правильно функціонувати органи й увесь організм оновився й помо-
лоді.

Коли один рік життя барана рівний шости рокам людського життя, то на підставі дослідів зі старим бараном, можна гадати, що пересадка залози продовжить людині життя на 30—40 років.

Однак я вважаю, що наше життя можна буде продовжити не лишень до 90 років, а й до 120.

Це буде шлях до знищення старості.

Переклад Зейланд Дубельт.

ОСТРОВ КАНОТО

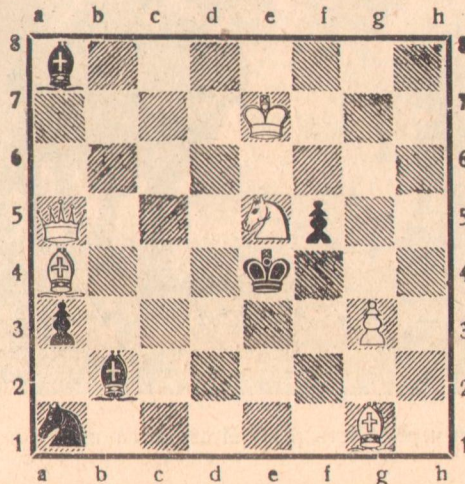

Котики-самиці—хутро з яких йде на зимній одяг. В час росту дітей самців не допускають, а тих, що порушують цей „закон“ самиці загризають.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання ч. 22. В. М. Калина.

Білі — Крe7 Фa5 Ca4, g1 Ke5 п. g3 (6).

Чорні — Крe4 Ca8, b2 Ka1 п. a3, f5 (6)

Мат за 2 ходи.

Партії міжнародного турніра в Москві 1925 р.

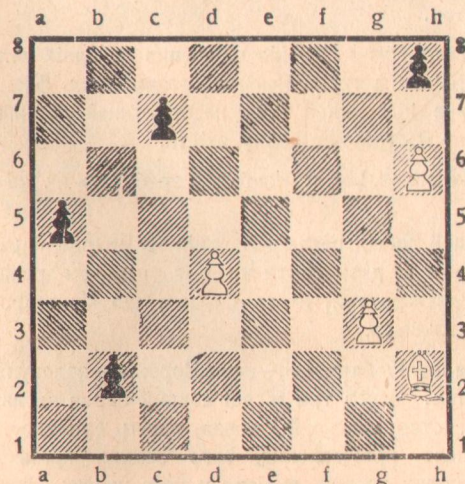
Партія ч. 25. Ново-Індійська оборона.

Білі — К. Торре.

Чорні — Д-р Ем. Ласкер.

1. d2—d4	К g8—f6	19. C c1 : g5	К b4 : d3
2. К g1—f3	e7--e6	20. Т d1 : d3	Ф c7—a5
3. С c1—g5	c7—c5	21. b2—b4	Ф a5—f5
4. e2—e3	c5 : d4	22. Т d3—g3	h7—h6
5. e3 : d4	С f8—e7	23. К a3—c4	Ф f5—d5?
6. К b1—d2	d7—d6	24. К c4—e3	Ф d5—b5?
7. c2—c3	К b8—d7	25. С g5—f6!	Ф b5 : h5
8. С f1—d3	b7—b6	26. Т g3 : g7+	Кр g8—h8
9. К d2—c4	С c8—b7	27. Т g7 : f7+	Кр h8—g8
10. Ф d1—e2	Ф d8—c7	28. Т f7—g7+	Кр g8—h8

Етюд ч. 17. А. Савеллева.

Білі — Д. h2 ш d4, g3, h6 (4).

Чорні — Ш. a5, b2, c7, h8 (4).

Білі виграють.

21. К c3—d5	К b6—d5	27. К g3—e4	Т f8—c8
22. e4 : d5	Ф d8—b6	28. Ф d1—h5	Т c4—c2!
23. Кр g1—h2	С c6—b7	29. Т a1—d1	Кр g8—f8
24. g4—g5	h6 : g5	30. Т f1—f3	Кр f8—e7
25. С c1 : g5	Т c8—c4	31. b2—b3	b5—b4!
26. С g5 : f6	С e7 : f6	32. a3 : b4	С b7—a6
- Білі здалися¹⁾.

¹⁾ Для білих нема оборони від ходу чорних С a6—e2, після якого гублять якість і партію.

Партія ч. 13 (шашки)

Початок П. Н. Бодяньського

Мат за 2 ходи.

Білі виграють.

Партії міжнародного турніра в Москві 1925 р.

Партія ч. 25. Ново-Індійська оборона.

Білі — К. Торре.

Чорні — Д-р Ем. Ласкер.

1. d2 — d4	К g8 — f6	19. C c1 : g5	К b4 : d3
2. К g1 — f3	e7 — e6	20. Т d1 : d3	Ф c7 — a5
3. C c1 — g5	c7 — c5	21. b2 — b4	Ф a5 — f5
4. e2 — e3	c5 : d4	22. Т d3 — g3	h7 — h6
5. e3 : d4	C f8 — e7	23. К a3 — c4	Ф f5 — d5?
6. К b1 — d2	d7 — d6	24. К c4 — e3	Ф d5 — b5?
7. c2 — c3	К b8 — d7	25. C g5 — f6!	Ф b5 : h5
8. C f1 — d3	b7 — b6	26. Т g3 : g7+	Кр g8 — h8
9. К d2 — c4	C c8 — b7	27. Т g7 : f7+	Кр h8 — g8
10. Ф d1 — e2	Ф d8 — c7	28. Т f7 — g7+	Кр g8 — h8
11. 0 — 0	0 — 0	29. Т g7 : b7+	Кр h8 — g8
12. Т f1 — e1	Т f8 — e8	30. Т b7 — g7+	Кр g8 — h8
13. Та1 — d1	К d7 — f8	31. Т g7 — g5+	Кр h8 — h7
14. C g5 — c1	К f6 — d5	32. Т g5 : h5	Кр h7 — g6
15. К f3 — g5	b6 — b5!	33. Т h5 — h3	Кр g6 : f6
16. К c4 — a3	b5 — b4	34. Т h3 : h6+	Кр f6 — g5
17. c3 : b4	К d5 : b4	35. Т h6 — h3	Т e8 — b8
18. Ф e2 — h5	C e7 : g5	36. Т h3 — g3+	Чорні здалися ¹⁾

¹⁾ Після 24-го помилкового ходу чорних (слід було 24...Ф : d4) білі блискавкою комбінацією виграли 3 пішака, а потім і партію.

Партія ч. 26. Оборона Боголюбова.

Білі — А. К. Рубінштейн.

Чорні — І. Рабінович.

1. d2 — d4	К g8 — f6	11. f2 — f4	Т a8 — c8
2. c2 — c4	e7 — e6	12. К c3 — b5	Т c8 — a8
3. К b1 — c3	C f8 — b4	13. f4 — f5?	a7 — a6
4. e2 — e3	b7 — b6	14. К b5 — c3	Т a8 — c8
5. К g1 — e2	C c8 — b7	15. h2 — h3	c7 — c6
6. a2 — a3	C b4 — e7	16. e3 — e4	b6 — b5
7. d4 — d5	0 — 0	17. d5 : c6	C b7 : c6
8. g2 — g3	d7 — d6	18. C c4 : b5	a6 : b5
9. C f1 — g2	К b8 — d7	19. g3 — g4	h7 — h6!
10. 0 — 0	e6 — e5	20. К e2 — g3	К d7 — b6

21. К c3 — d5	К b6 — d5	27. К g3 — e4	Т f8 — c8
22. e4 : d5	Ф d8 — b6	28. Ф d1 — h5	Т c4 — c2!
23. Кр g1 — h2	C c6 — b7	29. Т a1 — d1	Кр g8 — f8
24. g4 — g5	h6 : g5	30. Т f1 — f3	Кр f8 — e7
25. C c1 : g5	Т c8 — c4	31. b2 — b3	b5 — b4!
26. C g5 : f6	C e7 : f6	32. a3 : b4	C b7 — a6
- Білі здалися¹⁾.

¹⁾ Для білих нема оборони від ходу чорних C a6 — e2, після якого гублять якість і партію.

Партія ч. 13 (шашки)

Початок П. Н. Бодяньського

Білі — А. Г. Зенченков

Чорні — Б. С. Єлісєєв

1. a3 — b4	b6 — a5	17. a3 — b4!	h6 : f4
2. b2 — a3	a7 — b6	18. f2 — g3	h4 : f2
3. a1 — b2	d6 — e5	19. e1 : c7	d8 : b6
4. g3 — f4	e5 : g3	20. b4 — a5	h8 — g7
5. h2 : f4	f6 — e5	21. a5 : c7	e7 — d6
6. f4 : d6	c7 : e5	22. c7 : e5	f6 : d4
7. b4 — c5	b6 : d4	23. c1 — b2	a7 — b6
8. e3 : c5	e7 — f6	24. b2 — a3	g7 — f6
9. a3 — b4	h6 — g5	25. h2 — g3	f6 — e5
10. b2 — a3	g5 — h4	26. g3 — h4	b6 — c5
11. g1 — h2	f8 — e7	27. d2 — e3	d4 : f2
12. c3 — d4	e5 : c3	28. h4 — g5	f2 — e1
13. d2 — e3	b8 — a7	29. g5 — h6	c5 — b4
14. b4 : d2	a5 — b4	30. a3 : c5	e5 — d4
15. e3 — f4	b4 : d6	31. c5 : e3	e1 — c3
16. f4 — g5	g7 — h6		
- Білі здалися.

Хроніка.

В Гастінгзі (Англія) закінчився невеликий турнір. 1 й 2 призи поділили А. Альохін і М. Відмар (8½ з 9), далі Етс, Мітчель, Яновський й ін.

У Ленінграді у невеличкому турнірі 1 місце взяв С. Б. Готтільф, 2 й 3 Рохлін і Торре. Торре програв 2 партії Готтільфу.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на 1926 рік

ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

„ВСЕСВІТ“

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ.

Журнал містить:

Художні оповідання.
Нариси.
Вірші.

Критичні статті.
Художні малюнки.
Гуморески.

ВСЕСВІТНЯ ІЛЮСТРАЦІЯ

Вжито рішучих заходів до своєчасного виходу журналу й доставку його на місця.

В кожному числі міститимуться кіно-нариси.

Журнал регулярно виходитиме 2 рази на місяць (15 й 30 числа).

„ВІСТИ ВУЦВК“ Щоденна велика політична
ГАЗЕТА з щотижневим
безплатним літературно-науковим додатком

„КУЛЬТУРА І ПОБУТ“

ЦІНА на рік для установ: 18 крб.
на місяць 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць 1 крб.

Адреса редакції й головконтори: Харків, вул. К. Лібінєхта № 11.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

„ВСЕСВІТ“ двохижневий
багато ілюст-
рований, літературно-художній журнал.

ЦІНА: на рік . . . 7 крб. 20 коп.
на місяць . . . 60 коп.
По замежами
СРСР . . 50 центів.

1926

ПОДПИСЫВАЙТЕСЬ

на иллюстрированный,
научно-методический и
спортивный ежемесячный

1926

Зміст ч. 2 (25)

на місяць 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць 1 крб.

Адреса редакції й головконтори: Харків, вул. М. Лібінєхта № 11.

рованих, літературно-художніх журнал.

ЦІНА: на рік . . . 7 крб. 20 коп.
на місяць . . . 60 коп.
По закордону
СРСР . . 50 центів.

ПОДПИСУВАЙТЕСЬ

на ілюстрований,
науково-методический и
спортивний ежемесячний
журнал

„ВЕСТНИК ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ“

официальный орган Высшего Совета Физической Культуры УССР, ЦК ЛКСМУ
и Инспекции Вневузовской Физ. Подготовки УВО.

„ВФК“ посвящен вопросам физического воспитания и оздоровления трудящихся
и всем видам спорта.

„ВФК“ рекомендован ЦК ЛКСМУ, Наркомпр. ком, Наркомздравом, Профсо-
юзам, Советам и Советами Физкультуры для выписки его всеми
учреждениями и организациями указанных ведомств, а также для инди-
видуальной и коллективной подписки среди рабочих, служащих и кра-
сноармейцев.

УСЛОВИЯ ПОДПИСКИ:

Пересылка за счет Издательства.

на 12 месяцев

на 6 месяцев

на 3 месяца

С приложе- нием	Количе- ство	Без приложе- ния
5 р. 70 к.	6	4 р. 5 к.
2 р. 90 к.	3	2 р. 30 к.
1 р. 60 к.	2	1 р. 20 к.

Журнал высылается по получении подписной платы.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

- 1) Главной Конторой Издательства „ВФК“—гор. Харьков, площ. Тевелева—
МУЦИН. Телефон № 15—06.
- 2) Советами Физкультуры УССР (При Сгр. Исполкомах).
- 3) Почтово-Телеграфными Конторами УССР,
- 4) Конторами „ДВИГАТЕЛЬ“.
- 5) Издательствами СССР и
- 6) Специальными Уполномоченными Издательства „ВФК“.

Получение счета Издательства в г. Харькове:

В вечернем Аг-ве ГОСБАНКА—44.
В УКРАИНБАНКЕ—661.

Зміст ч. 2 (25)

Оповідання:

Поворот—П. Лісовий.

Жінки—Курт Клебер.

Нариси:

Місто розквітає—А. Чаров.

Будуємо школи—Неуронов.

«Тарас Шевченко» (кіно-фільм)—Л. Мог-ський.

З минулого України—Г. Мохно.

Рибалки Данії—Є. Бурксер.

Статті:

1905 рік й українська, художня література—А. Лейтес.

Чи можна віддалити старість—Н.

Вірші.

* *
* *
* *

Юльян Шпол.
Вол. Сосюра.

Сатира, гумор:

Так нічорта з того й не вийшло—Остап Вишня.

ВСЕ

БАЧУ,

ВСЕ

ЗНАЮ

БО

БД

ВСЕ СВЕТ

ЧИТАЮ

Департамент Научно-учебной работы